

Специјални извјештај

**о стању остваривања права дјетета на дјечији
додатак у Босни и Херцеговини**

Бања Лука, јули 2021. године

Специјални извјештај о стању остваривања права дјетета на дјечји додатак у Босни и Херцеговини

Бањалука, јул 2021. године

Издавач

Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине
78 000 Бањалука / Академика Јована Сурутке 13
имејл: bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba
www.ombudsmen.gov.ba

Аутори извјештаја:

Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине:
проф. др Љубинко Митровић
др Јасминка Цумхур
Нивес Јукић, дипл. iur

Радна група за израду извјештаја:

Александра Марин Диклић, координаторка Радне групе и помоћница омбудсмана и шефица Одјељења за праћење остваривања права дјетета
Андреа Чалук, стручна савјетница у Одјељењу за праћење остваривања права дјетета
Хари Хамзић, стручни савјетник у Одјељењу за праћење остваривања права дјетета

Технички уредио:

Драган Перић, шеф Одјељења за информационе технологије

САДРЖАЈ:

1. УВОД	5
2. МЕТОДОЛОГИЈА И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА	8
3. ПРАВНИ ОКВИР	10
3.1. МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ	10
3.2. ЗАКОНОДАВСТВО У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.....	23
3.2.1. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА НИВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	23
3.2.2. ЗАКОНОДАВСТВО НА НИВОУ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ..	23
3.2.3. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА НИВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	38
3.2.4. ЗАКОНОДАВСТВО У БРЧКО ДИСТРИКТУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	40
3.3. СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА.....	42
4. МИШЉЕЊЕ ДЈЕЦЕ И МЛАДИХ О СИРОМАШТВУ ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	71
5. ГЕНЕРАЛНА ЗАБРИНУТОСТ ОМБУДСМАНА	74
6. ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА	78
АНЕКС I - УПИТНИК УПУЋЕН НАДЛЕЖНИМ ОРГАНИМА	80

1. УВОД

Институција омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине независна је институција, успостављена у циљу промовисања добре управе и владавине права, заштите слобода физичких и правних лица, како је гарантовано Уставом Босне и Херцеговине и међународним споразумима, а који се налазе у додатку Устава. На основу надлежности утврђених Законом о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Омбудсмани развијају своје стратешке циљеве, како би се остварила мисија и визија Омбудсмана Босне и Херцеговине, а то су, између осталог, што ефикаснија заштита и промовисање људских права и сарадња с органима и институцијама Босне и Херцеговине, као и сарадња с невладиним организацијама и грађанима.

У складу са Законом о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Омбудсмани, поред поступања по појединачним жалбама и регистрованим предметима, предузимају низ активности и мјера у циљу заштите и промоције људских права од којих су свакако значајна истраживања о одређеним појавама, едукације, израда специјалних извјештаја, учешће на стручним скуповима на којима се расправља о људским правима уопште, давање мишљења и сугестија приликом израде закона, стратегија и слично.

С тим у вези, а када је ријеч о остваривању права дјетета, Омбудсмани су на сједници одржаној 19. 10. 2020. године донијели Закључак број Ои-К-СА-112-5/20 да у току 2021. године израде Специјални извјештај о стању остваривања права на дјечји додатак у Босни и Херцеговини. Наиме, Омбудсмани у свом раду посебну пажњу посвећују заштити права дјетета кроз рад Одјељења за праћење остваривања права дјете које дјелује од 2009. године. Рад Одјељења за праћење остваривања права дјете преваходно је у функцији заштите, остварења и афирмације права и слобода дјете у складу са УН Конвенцијом о правима дјетета. Посебна пажња посвећена је уклањању препрека за досљедну примјену како овог међународног акта, тако и других аката ратификованих од стране Босне и Херцеговине, те анализи кључних узрока нефункционисања структура власти код доношења одлука које се тичу дјете.

Омбудсмани цијене да надлежни нивои власти чине велике напоре како би најбољи интерес дјетета био схваћен и на одговарајући начин имплементиран у домаће законодавство, али не у довољној мјери.

Генерално је мишљење Омбудсмана да надлежне институције не посвећују довољно пажње заштити права дјетета.

Посљедњих неколико година Омбудсмани указују надлежним домаћим и међународним органима¹ да је сиромаштво један од највећих узрока кршења права дјетета у Босни и Херцеговини. Сиромаштво доводи до социјалне искључености дјете што за посљедицу има недоступност образовању, здравственој заштити, значајнијој афирмацији потенцијала

¹ Годишњи извјештаји Омбудсмана који се подносе парламентима у Босни Херцеговини (Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, Парламент Федерације Босне и Херцеговине и Народна скупштина Републике Српске), специјални извјештаји из области права дјетета који се најчешће с препорукама упућују извршним органима на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини и извјештавања према међународним тијелима;

дјече, немогућности запослења њихових родитеља што може да доведе и до трансгенерацијског сиромаштва тј. репродукције сиромаштва у оквиру исте породице итд. Такође, годинама указујемо да је неопходно радити на уједначавању права дјетета у Босни и Херцеговини, а што би подразумевало предузимање многобројних активности од стране надлежних органа, попут нпр. оснивања фонда за остваривање права дјетета у Федерацији Босне и Херцеговине или обезбјеђење дјечјег додатка за сву дјецу, без имовинских ограничења, те креирање буџета на свим нивоима власти који би били планирани и усвојени полазећи од најбољег интерес дјетета са циљем што боље заштите права дјетета у Босни и Херцеговини.

Према бројним истраживањима из различитих научних дисциплина попут економије, епидемиологије или психологије, али и према мишљењу стручњака, улагања у програме и услуге намијењене дјечи врло су исплативе инвестиције. Таква улагања доносе вишеструке користи, како за дјецу, тако и за њихове породице, али и за државу и друштво.

Руводећи се одредбама члана 27. УН Конвенције о правима дјетета² и Препорукама УН Комитета за права дјетета³, Омбудсмани желе изразом овог специјалног извјештаја истаћи проблем сиромаштва дјече у Босни и Херцеговини и указати на неадекватан животни стандард дјече у Босни и Херцеговини.

Комитет за права дјетета при Уједињеним нацијама у свом извјештају⁴ исказао је озбиљну забринутост због високе стопе незапослености и спорог напретка у изради стратегија и програма за смањење сиромаштва од стране ентитетских и кантоналних влада у Босни и Херцеговини, што се негативно одражава на животни стандард дјече. Комитет подсјећа на претходне препоруке Комитета и поново препоручује Босни и Херцеговини да:

“Усклади своје прописе и политике у вези с дјечјим додатком и услугама социјалне заштите, нарочито на нивоу државе, Федерације Босне и Херцеговине и дистрикта, како би се осигурао приступ квалитетној социјалној помоћи у држави чланици;

Убрза израду стратегија и програма за смањење сиромаштва на локалном нивоу и нивоу заједнице од стране ентитетских и кантоналних влада како би се осигурао равноправан приступ основним услугама, укључујући водоснабдијевање и канализацију, становање, социјалне услуге, здравствену заштиту и образовање;

² Члан 27.

1. Државе странке признају сваком дјетету право на животни стандард примјерен његовом физичком, душевном, духовном, моралном и друштвеном развоју.

2. Родитељ(и) или друга лица, зависно о њиховим способностима и материјалним могућностима, носе највећу одговорност за осигурање животних услова који су пријекно потребни за дјететов развој.

3. Државе странке, зависно о националним приликама и својим могућностима, предузеће одговарајуће мјере помоћи родитељима и другим лицима која су одговорна за дијете у испуњавању овог права и, ако је потребно, обезбиједити материјалну помоћ и програме подршке, посебно у погледу исхране, одијевања и смјештаја.

4. Државе странке предузеће потребне мјере како би омогућиле да дијете добије средства за издржавање од родитеља или других лица која су за њега материјално одговорна, како унутар државе странке тако и из иностранства. Посебно у случајевима кад лице, које је материјално одговорно за дијете, живи у другој земљи одвојено од дјетета, државе странке тежиће приступању или закључивању међународних споразума, као и проналажењу других прикладних поступака.

³ Закључна запажања о комбинованом петом и шестом извјештају Босне и Херцеговине, препоруке упућене Босни и Херцеговини, Комитет за права дјетета усвојио на осамдесет другој сједници (9-27. септембра 2019);

⁴ Усвојен на осамдесет другој сједници која је одржана у периоду од 9. 9. 2019. године до 27. 9. 2019. године;

Повећа прилике за запошљавање за породице с дјецом у неповољном материјалном положају;

Обезбиједи довољне финансијске, кадровске и техничке ресурсе и обуку особља у систему социјалне заштите, укључујући центре за социјални рад, како би се родитељима и породицама, нарочито самохраним родитељима, пружила неопходна финансијска, правна и друга подршка и омогућило им се да брину о својој дјеци.”

У овом специјалном извјештају јасно су истакнути циљеви истраживања и кориштена методологија при његовој изради, дат је приказ релевантног домаћег и међународног законодавства и приказ тренутног стања у овој области, на основу информација и података надлежних. Посебна пажња је посвећена мишљењу дјеце и младих која дјелују при нашим невладиним организацијама које се баве правима дјетета, као и остваривању права на дјечји додатак у неким другим европским државама. Руководећи се релевантним законодавством, резултатима истраживања и анализом свих прикупљених података, Омбудсмани у извјештају износе своја запажање и указују на забринутости, а полазећи од најбољег интереса дјетета, надлежним органима упућује препоруке.

Омбудсмани Босне и Херцеговине

проф. др Љубинко Митровић

др Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

2. МЕТОДОЛОГИЈА И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Прије израде Специјалног извјештаја Омбудсманима је било сасвим јасно да је немогуће израдити свеобухватну анализу ове проблематике без активног учешћа многих надлежних органа – центара за социјални рад, кантоналних и ентитетских министарстава у чијој надлежности су послови из социјалне и дјечје заштите, Јавног фонда за дјечју заштиту Републике Српске и невладиног сектора из области права дјетета у Босни и Херцеговини. Стога су упућени акти⁵ и упитници свим надлежним органима на свим нивоима власти, с јасним назнакама да доставе Омбудсманима своје мишљење, приједлоге и све што сматрају релевантним када је у питању остваривање права на дјечји додатак, с крајњим циљем за унапређењем права дјетета.

О изради Специјалног извјештаја Омбудсмани су упознали Федерално министарство рада и социјалне политике⁶ због изузетно важне чињенице да је Нацрт закона о подршци породицама с дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине разматран и да је усвојен на 1. редовној сједници Заступничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине од 28. фебруара 2019. године, као и наставку 5. сједнице Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине од 27. фебруара 2020. године. У складу са задужењима с наведених сједница, Федерално министарство рада и социјалне политике је током јула 2020. године провело процес јавних расправа о Нацрту предметног закона у трајању од 90 дана, а у току су активности на изради његовог приједлога, након чега ће закон бити упућен у процедуру усвајања. Омбудсмани ову чињеницу посебно истичу, јер је овај закон и те како важан за остваривање права дјетета на дјечји додатак на подручју цијеле Федерације Босне и Херцеговине.

Као и сви други извјештаји и анализе Омбудсмана и у овом извјештају дат је приказ свих најзначајнијих међународних стандарда и домаћих позитивних прописа који се, између осталог, тичу права дјетета или имају везе с правима дјетета на дјечји додатак, као једног права из области социјалне, односно дјечје заштите.

Омбудсмани су такође дали приказ свих одговора и достављених података од стране надлежних органа, а потом су и све достављено анализирали (ситуациона анализа) и сходно томе исказали одређену забринутост. Руководећи се свим досадашњим искуствима и сазнањима у раду, уважавајући мандат и надлежност Омбудсмана, сумирајући и анализирајући чињенице и податке који се тичу остваривања права на дјечји додатак у Босни и Херцеговини, Омбудсмани су исказали своју забринутост и упућују препоруке надлежним извршним органима на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини.

У изради извјештаја учествовала су дјеца и невладине организације, те се у једном дијелу извјештаја презентују мишљења дјеце на тему сиромаштва дјеце у Босни и Херцеговини.

⁵ Омбудсмани су упутили упите путем електронске поште 1. 2. 2021. године; како није било одговора појединих надлежних органа упућене су ургенције путем електронске поште 8. 3. 2021. године и 24. 3. 2021. године, а опреза ради акти су упућени и поштом 24. 3. 2021. године надлежним органима који до дана упућивања акта нису доставили тражене информације и податке;

⁶ Актом од 5. 2. 2021. године и 24. 3. 2021. године;

Циљеви овог истраживања су покушаји унапређења стања у области заштите права дјетета онако како Омбудсмани инсистирају од надлежних органа да схвате важност и значај социјалне заштите дјеце и што морамо сви улагање у дјецу схватити као приоритет.

Потребно је креирати базе/податке о сиромаштву дјеце и социјалној искључености, одредити стратешке приоритете у смањењу сиромаштва и омогућити надлежним органима, посебно у локалним заједницама да их проведу у праксу на терену.

Омбудсмани се користе приликом да захвале надлежним органима на свим достављеним подацима и информацијама.

3. ПРАВНИ ОКВИР

3.1. МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ

ИНСТРУМЕНТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАРОДА

- **ОПШТА ДЕКЛАРАЦИЈА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА**⁷

Тачком 3. члана 16. ове декларације, породица је дефинисана као природна и основна ћелија друштва која има право на заштиту друштва и државе. Чланом 22. сваком појединцу, као члану друштва, дато је право на социјално осигурање и право на остваривање економских, социјалних и културних права неопходних за његово достојанство и за слободу развоја његове личности, уз помоћ државе и међународне сарадње, а у складу с организацијом и могућностима државе. Даље, тачком 3. члана 23, гарантује се, сваком ко ради да има право на праведну и примјерену накнаду која њему и његовој породици обезбјеђује егзистенцију која одговара људском достојанству и која се по потреби употпуњује другим средствима социјалне заштите.

Члан 22.

Свако као члан друштва има право на социјалну сигурност и овлаштен је, путем државних напора и међународне сарадње, те у складу с организацијом и могућностима сваке поједине државе, на остварење економских, социјалних и културних права неопходних за његово достојанство и слободан развој његове личности.

Члан 23.

- 1) Свако има право на рад, слободан избор запослења, праведне и примјерене услове рада и на заштиту од незапослености.
- 2) Свако без икакве дискриминације има право на једнаку накнаду за једнак рад.
- 3) Свако ко ради има право на праведну и примјерену накнаду која њему и његовој породици обезбјеђује живот достојан човјека и која се према потреби допуњује другим средствима социјалне заштите.
- 4) Свако има право да оснива и приступа синдикатима како би заштитио своје интересе.

Члан 25.

- 1) Свако има право на животни стандард који одговара здрављу и добробити њега самога и његове породице, укључујући исхрану, одјећу, становање, љекарску његу и потребне социјалне услуге, као и право на безбједност у случају незапослености, болести, неспособности, удовиштва, старости или неког другог недостатка средстава за живот у условима који су ван његове контроле.

⁷ Генерална скупштина Уједињених нација је 10. децембра 1948. године донијела и прогласила Општу декларацију о правима човјека. Послије овог историјског чина Скупштина је позвала све државе чланице да објаве текст Декларације и да помогну да се он распространи, прикаже, чита и објашњава нарочито у школама и другим образовним установама, у свим земљама или територијама без разлике на њихов политички статус.

- 2) Материнству и дјетињству припада посебна заштита и помоћ. Сва дјеца, била она рођена у браку или ванбрачно треба да уживају исту социјалну заштиту.

Члан 29.

- 1) Свако има обавезе према заједници у којој је могућ слободан и цјеловит развој његове личности.
- 2) У кориштењу својих права и слобода свако може бити подвргнут само оним ограничењима која су утврђена законом, искључиво ради обезбјеђења потребног признања и поштовања права и слобода других те ради испуњења праведних захтјева морала, јавног реда и општег благостања у демократском друштву.
- 3) Та се права и слободе ни у којем случају не смију користити противно циљевима и начелима Уједињених нација.

ОСТАЛИ ИНСТРУМЕНТИ УН-а:

- ***МЕЂУНАРОДНИ ПАКТ О ЕКОНОМСКИМ, СОЦИЈАЛНИМ И КУЛТУРНИМ ПРАВИМА***⁸

Према члану 9. овог пакта све државе потписнице сваком лицу признају право на социјално обезбјеђење, укључујући и социјално осигурање. Даље, чланом 10. утврђено је да државе чланице пакта, признају, да породици као основном и саставном дијелу друштва, треба да буде пружена што шира заштита и помоћ, посебно за њено образовање, издржавање и васпитање дјецe, те да мајкама треба пружити посебну заштиту у разумном времену прије рођења дјецe и после тога, при чему је запосленим мајкама у трајању наведеног периода, потребно обезбиједити плаћено одсуство или одсуство уз одговарајућа давања из социјалног осигурања. Такође, чланом 11. све државе потписнице сваком лицу признају и право на животни стандард довољан за њега самог и његову породицу, приликом чега се држава обавезује да предузме одговарајуће мјере ради остварења наведеног права и при томе се државе потписнице обавезују да ће ради признавања овог права предузети појединачне мјере или кроз међународну сарадњу потребне мјере и конкретне програме.

Члан 9.

Државе чланице овог пакта признају право сваком лицу на социјално обезбјеђење, укључујући ту социјално осигурање.

Члан 10.

Државе чланице овог пакта признају да:

- 1) Треба да буде пружена што шира заштита и помоћ породици која је природни и основни саставни дио друштва, посебно за њено образовање и за оно вријеме за које она сноси одговорност за издржавање и одгајање дјецe о којима се брине. На склапање брака будући супружници морају слободно пристати.

⁸ Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима усвојен је 16. децембра 1966. године на Општој скупштини Уједињених нација (Резолуција бр. 2200 А /XXI/), а ступио је на снагу 3. јануара 1976. године;

- 2) Треба да буде пружена посебна заштита мајкама за разумно вријеме прије рођења дјете и послје. Запослене мајке треба да уживају, за вријеме овог периода, плаћено одсуство или одсуство уз одговарајућа давања из социјалног осигурања.
- 3) Треба предузети посебне мјере заштите и помоћи у корист дјете и младих, без икакве дискриминације из родбинских или других разлога. Дјец и омладина морају да буду заштићени од економске и социјалне експлоатације. Законом треба да се забрани запошљавање на пословима који су такве природе да могу да изложе опасности њихов морал или њихово здравље, да доведу у опасност њихов живот или да нашkode њиховом нормалном развоју. Државе треба исто да утврде границу животне доби испод које је плаћени рад дјечје радне снаге законом забрањен и кажњив.

Члан 11.

- 1) Државе чланице овог пакта признају право сваком лицу на животни стандард довољан за њега самог и његову породицу, убрајајући ту и довољну храну, одјећу и смјештај, као и стално побољшање његових услова живота. Државе чланице ће предузети одговарајуће мјере ради обезбјеђења остварења овог права и у том циљу оне признају битни значај слободно изабране међународне сарадње.
- 2) Државе чланице овог пакта, признајући основно право које има свако лице на заштиту од глади, донијеће, појединачно или кроз међународну сарадњу, потребне мјере укључујући ту и конкретне програме:

(а) за побољшање метода производње, очувања и подјеле прехранбених производа кроз пуно кориштење техничких и научних знања, кроз ширење одгојних принципа о исхрани, развитак или реформу аграрних система тако да обезбиједе што је могуће боље оспособљавање и коришћење природних богатстава;

(б) за осигурање правичне расподјеле свјетских прехранбених богатстава у односу на потребе, водећи рачуна о проблемима који се постављају како у земљама увозницама тако и у земљама извозницама прехранбених производа.

• МЕЂУНАРОДНИ ПАКТ О ГРАЂАНСКИМ И ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА⁹

Члан 24.

- 1) Свако дијете, без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вјеру, национално или друштвено поријекло, имовину или род, има право на такве мјере заштите, од стране своје породице, друштва, државе, какве захтијева његов положај малолетника.
- 2) Свако дијете треба да се региструје одмах послје рођењу и да има име.
- 3) Свако дијете има право на држављанство.

Члан 26.

Сва су лица једнака пред законом и имају право, без икакве дискриминације, на једнаку законску заштиту. Закон треба да забрани сваку дискриминацију и да гарантује свим лицима једнаку и ефикасну заштиту против дискриминације било на основу расе, боје коже,

⁹ Усвојен Резолуцијом 2200А (XXI) Генералне скупштине 16. децембра 1966. године. Ступио на снагу 23. марта 1976. године;

пола, језика, вјере, политичког и другог мишљења, националног и друштвеног поријекла, имовине, рода или било које друге околности.

• **КОНВЕНЦИЈА О УКИДАЊУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ЖЕНА¹⁰**

Члан 1. дефинише да се изразом “дискриминација жена” означава свака разлика, искључење или ограничење учињено на основу пола којем је последица или сврха да женама угрози или онемогући признање, уживање или кориштење људских права и основних слобода на политичком, привредном, друштвеном, културном, грађанском или другом подручју, без обзира на њихово брачно стање, на основи једнакости мушкараца и жена. Надаље, тачком б) члана 5. Конвенција обавезује државе потписнице на предузимање свих одговарајућим мјера којима се обезбјеђује да породично васпитање обухвати и одговарајуће схваћање мајчинства као друштвене улоге, те признање заједничке одговорности мушкараца и жена у одгајању и развоју њихове дјеце, подразумијевајући при томе да у свим случајевима треба прије свега водити рачуна о интересима дјеце. У контексту ове јавне политике, посебно је важан члан 11. Конвенције којим се државе потписнице обавезују на усвајање свих одговарајућих мјера с циљем уклањања дискриминације жена у подручју запошљавања како би се по основу једнакости мушкараца и жена обезбиједила иста права, као и оних мјера које докидају дискриминацију жена по основу брака или мајчинства с циљем обезбјеђења њиховог стварног права на рад. Ову конвенцију треба посматрати и у свјетлу обавеза које намећу два важна закона усвојена на нивоу БиХ: Закон о равноправности полова у БиХ (Службени гласник Босне и Херцеговине, број 32/10 - Пречишћени текст) и Закон о забрани дискриминације у БиХ (Службени гласник Босне и Херцеговине, број 59/09). Овом конвенцијом и наведеним законима домаће су институције обавезне на усклађивање домаћих прописа што подразумијева, између осталог, не само интегрисање опште одредбе којом се забрањује дискриминација по било којем основу, укључујући и пол, у све домаће прописе, већ и уклањање свих дискриминаторских одредби као и одредби које имају или би могле да имају дискриминаторске последице у пракси. Зато, одредбе ових закона траже од државе и њених институција провођење процјене утицаја појединих одредби закона и других прописа који имају или би могли да имају на равноправност полова или дискриминацију.

Члан 11.

Став 2. тачка а.

Конвенцијом се одређује да су, ради спречавања дискриминације жена због ступања у брак или материнства, као и ради обезбјеђивања њиховог стварног права на рад, државе чланице дужне предузимати одговарајуће мјере, те таксативно набраја сљедеће:

а) Забране, под пријетњом предузимања санкција, давања отказа због трудноће или породилског одсуства и дискриминације приликом отпуштања с посла због брачног статуса;

¹⁰ Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена усвојена је и спремна за потписивање, ратификацију и примјену од стране Генералне скупштине Уједињених нација Резолуцијом 34/180 од 18. децембра 1979. године. На снагу је ступила 3. септембра 1981. године у складу са чланом 27(1).

б) Увођење плаћеног породилског одсуства или сличних социјалних бенефиција, без губљења права на раније радно мјесто, примања по основу стажа и социјална примања;

ц) Подстицање обезбјеђења потребних помоћних друштвених служби, како би се родитељима омогућило да ускладе породичне обавезе с обавезама на радном мјесту и учешћем у друштвеном животу, посебно подстицањем оснивања и развоја мреже установа за бригу о дјечи;

д) Обезбјеђење посебне заштите жене за вријеме трудноће на оним радним мјестима за која је доказано да су штетна за здравље труднице.

• **КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА**¹¹

Према члану 4. Конвенције, државе потписнице предузеће све одговарајуће законске, управне и друге мјере за имплементацију права признатих у овој конвенцији. Што се тиче економских, друштвених и културних права, државе потписнице предузеће такве мјере до крајњих граница њима доступних средстава, а тамо гдје је то потребно, и у оквирима међународне сарадње. Осим тога, према члану 26. државе потписнице признају сваком дјетету право на предности социјалне сигурности, укључујући социјално осигурање, те ће предузети потребне мјере да се постигне потпуно остварење овог права у складу с њиховим националним законима. Ондје гдје је то примјењиво, предности треба да буду пружене, узимајући у обзир средства и прилике дјетета и лица која су одговорна за издржавање дјетета, као и друге услуге важне за потраживање повластица од стране самог дјетета или у име дјетета. Такође, члан 27. Конвенције утврђује да државе потписнице признају право сваког дјетета на животни стандард који одговара дјететовом физичком, менталном, духовном, моралном и друштвеном развоју. Родитељ(и) или други одговорни за дијете имају првенствену одговорност да, у оквиру својих способности и финансијских могућности, обезбиједје услове живота потребне за развој дјетета. Државе потписнице, у складу с националним условима и у оквиру својих средстава, предузеће одговарајуће мјере да помогну родитељима и другим одговорним за дијете у остваривању овог права, па ће у случају потребе дати материјалну помоћ и помагати програме, посебно оне који се тичу исхране, одијевања и становања. Осим тога, државе потписнице предузеће све одговарајуће мјере да обезбиједје да дијете добије издржавање од родитеља или других лица која имају финансијску одговорност за дијете, и у држави потписници и из иностранства. Посебно уколико лице које има финансијску одговорност за дијете живи у некој држави другачијој од државе у којој живи дијете, државе потписнице ће подстицати приступ међународним споразумима или закључивању таквих споразума, као и склапање других одговарајућих аранжмана.

Члан 4.

Државе странке предузеће све одговарајуће законодавне, управне и друге мјере за примјену права признатих у овој конвенцији. У погледу економских, друштвених и културних права,

¹¹ Општа скупштина Уједињених нација је Конвенцију о правима дјетета усвојила 20. новембра 1989. године. На снагу је ступила 2. септембра 1990. године након што ју је ратификовао потребан број земаља чланица;

државе странке предузеће такве мјере у што ширем обиму својих расположивих средстава и, у случају потребе, у оквиру међународне сарадње.

Члан 18.

- 1) Државе странке учиниће све што је у њиховој моћи у примјени начела заједничке родитељске одговорности за васпитање и развој дјетета. Родитељи или законски старатељи сnose највећу одговорност за васпитање и развој дјетета. Добробит дјетета мора бити њихова основна брига.
- 2) У циљу гарантовања и промовисања права утврђених у овој конвенцији, државе странке пружиће одговарајућу помоћ родитељима и законским старатељима како би они могли испунити своју дужност према дјетету, те јачати установе и службе за дјечју заштиту и старатељство.
- 3) Државе странке искористиће све одговарајуће мјере да дјеца запослених родитеља могу уживати заштиту и старатељство установа и служби које им у том смислу стоје на располагању.

Члан 19.

- 1) Државе странке предузеће све потребне законодавне, управне, социјалне и просвјетне мјере да заштите дијете од сваког облика физичког или душевног насиља, повреда или злоупотреба, занемаривања или запуштености, злостављања или искориштавања, укључујући полно злостављање, док о њему брине родитељ(и), законски старатељ(и) или неко друго одговорно лице коме је брига о дјетету повјерена.
- 2) Мјере заштите по потреби морају обухватити ефикасне поступке увођења социјалних програма за пружање потребне помоћи дјетету и онима који о њему брину те за друге облике превенције и утврђивања, извјештавања, указивања, истраживања, поступања и праћења случајева злостављања дјетета који су горе описани и, буде ли потребно, за укључивање суда.

Члан 22.

- 1) Државе странке предузеће прикладне мјере како би дијете које тражи избјеглички статус или које се сматра избјеглицом према важећем међународном и домаћем праву, било да је без пратње или је у пратњи родитеља или неког другог лица, примило примјерену заштиту и хуманитарну помоћ у складу с примјењивим правима наведеним у Конвенцији и другим међународним инструментима људских права као и хуманитарним инструментима споменуте државе странке.
- 2) У ту сврху и у мјери коју сматрају потребном, државе странке учествоваће у свим напорима Уједињених нација и осталих мјеродавних међудржавних или невладиних организација које сарађују с Уједињеним нацијама, да се таквом дјетету пружи заштита и помоћ и да се пронађу родитељи или други чланови породице сваког дјетета избјеглице како би се од њих прикупили подаци потребни за његово поновно спајање с породицом. У случајевима кад се дјететови родитељи или чланови породице не могу пронаћи, њему ће се обезбиједити иста заштита као и другој дјечи којој је из било којег разлога привремено или трајно ускраћена њихова породична средина, како је наведено у овој конвенцији.

Члан 23.

- 1) Државе странке признају да дијете с тешкоћама у душевном или физичком развоју треба водити испуњен и пристојан живот у условима који гарантују достојанство, јачају дјететово ослањање на властите снаге и олакшавају његово активно учествовање у заједници.
- 2) Државе странке признају дјетету с тешкоћама у развоју право на посебну бригу те ће, зависно о расположивим средствима, подстицати и обезбјеђивати сваком таквом дјетету као и онима који су одговорни за његову заштиту, пружање помоћи коју затраже и која је примјерена стању дјетета и условима у којима живе његови родитељи или други који брину о њему. (Конвенција о правима дјетета).
- 3) Признајући дјетету с тешкоћама у развоју посебне потребе, пружање помоћи према ставу 2. овог члана биће бесплатно кад год је то могуће, уз уважавање материјалних могућности дјететових родитеља или других лица која о њему брину, те ће бити организовано тако да дјетету с тешкоћама у развоју обезбиједи ефикасан приступ образовању, стручном усавршавању, здравственим службама рехабилитационим службама, припреми за запошљавање и могућностима разоноде, што му омогућује пуно укључивање у заједницу и лични развој, укључујући његов културни и духовни напредак.
- 4) Државе странке ће у духу међународне сарадње промовисати размјену најважнијих обавјештења из подручја превентивне здравствене заштите те медицинског, психолошког и функционалног третмана дјете с тешкоћама у развоју, укључујући ширење и приступ обавјештењима о методама рехабилитације, образовања и избора занимања, како би унаприједиле способности и вјештине, те прошириле домаћа искуства у тим подручјима. У вези с тим, посебна пажња посветиће се потребама земаља у развоју.

Члан 26.

- 1) Државе странке ће сваком дјетету признати право на социјалну сигурност, укључујући социјално осигурање, те ће предузети потребне мјере за пуно остварење овога права у складу с националним законодавством. Те повластице би требало да буду загарантоване у смислу могућности и услова у којима живи дијете и лица која су одговорна за бригу о њему, као и све друге околности повезане са захтјевом за добијањем повластица који подноси дијете или неко у његово име.

Члан 27.

- 1) Државе потписнице признају право сваког дјетета на животни стандард који одговара дјететовом физичком, менталном, духовном, моралном и друштвеном развоју.
- 2) Родитељ(и) или други одговорни за дијете имају првенствену одговорност да обезбиједи, у оквиру својих способности и финансијских могућности, услове живота потребне за дјететов развој.
- 3) Државе потписнице, у складу с националним условима и у оквиру својих средстава, предузеће одговарајуће мјере да помогну родитељима и другим одговорним за дијете у остваривању овог права, па ће у случају потребе дати материјалну помоћ и помагати програме, нарочито оне који се тичу исхране, одијевања и становања.

- 4) Државе потписнице предузеће све одговарајуће мјере да обезбиједи да дијете добије издржавање од родитеља или других лица која имају финансијску одговорност за дијете, и у држави потписници и из иностранства. Нарочито ако лице које има финансијску одговорност за дијете живи у некој држави другачијој од државе у којој живи дијете, државе потписнице ће подстицати приступ међнародним споразумима или закључивање таквих споразума, као и склапање других одговарајућих аранжмана.

ОПШТИ КОМЕНТАР бр. 19 (2016) О ИЗДВАЈАЊУ СРЕДСТАВА ИЗ БУЏЕТА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДЈЕЧЈИХ ПРАВА (члан 4)¹²

Надовезујући се на члан 4. Конвенције о правима дјетета, УН-ов Комитет за права дјетета је у јуну 2016. године усвојио Општи коментар бр. 19 о издвајању средстава из буџета за реализацију дјечјих права као кључни документ који треба помоћи државама да убрзају provedбу свих дјечјих права дефинисаних наведеном конвенцијом. Основни циљ Општег коментара је да државама олакша примјену члана 4. Конвенције о правима дјетета који се тиче буџета. Он дефинише обавезе држава чланица и даје препоруке о томе како остварити сва дјечја права предвиђена Конвенцијом, а посебно она која се односе на рањиву дјецу, кроз ефективно, ефикасно, правично, транспарентно и одрживо доношење одлука у домену јавног финансирања. Циљ овог општег коментара јест да се унаприједи разумијевање обавеза из Конвенције везано за финансирање у области дјечјих права, као и јачање реализације тих права, те промовисање стварне промјене у начину на који се буџети планирају, усвајају, извршавају и прате, а све у сврху боље имплементације Конвенције и њених опционих протокола. Овај циљ утиче на мјере које предузимају сва три облика власти у процесу буџетирања (извршна, законодавна и правосудна), нивои (државни и подржавни), те структуре (као што су министарства, одјељења или агенције). Обавеза се односи и на донаторе и кориснике међународне сарадње. Овај циљ утиче и на друге интересне стране у процесу буџетирања, као што су државне институције за људска права, медији, дјеца, породице и организације цивилног друштва. Државе потписнице требају, у складу с контекстом, створити услове за активни надзор и сврсисходно учествовање наведених интересних страна у процесу креирања буџета.

¹² Генерални принципи на којима почива Општи коментар бр. 19 су: 1. Право на недискриминацију: Државе су обавезне да заштите дјецу од свих облика дискриминације, без обзира на пол, боју, религију, језик, друштвено поријекло, расну припадност старатеља или родитеља, етничко или национално поријекло, рођење, инвалидитет или било који други статус; 2. Најбољи интерес дјетета: Најбољи интерес дјетета биће од примарног значаја у свим поступањима државе која се тичу дјецe; 3. Право на живот, опстанак и развој: Сва дјеца имају право на живот. Обавеза је свих држава потписница да обезбиједи развој и опстанак сваког дјетета. Стога државе морају учинити видљивим све дијелове јавних финансија који директно или индиректно утичу на дјецу свих узраста; 4. Комитет препознаје да улагање у рани раст и развој има огроман позитиван утицај на разбијање зачараног круга сиромаштва и јачи економски развој. Недовољно инвестирање у рани период живота дјетета негативно утиче на развој дјецe и може довести до неједнакости и међугенерациског сиромаштва; 5. Право да буду саслушани: Дјеца имају право да слободно изразе своје мишљење о свим питањима која их се тичу. Дјечја мишљења требају бити озбиљно размотрена, у складу с узрастом и зрелошћу дјетета. 6. У процесу буџетирања неопходно је обезбиједити учествовање дјецe на државном и другим нивоима. Држава треба дати повратне информације дјеци која су учествовала у том процесу. 7. Транспарентност у процесу буџетирања је предуслов за смислену грађанску партиципацију;

ИНСТРУМЕНТИ ВИЈЕЋА ЕВРОПЕ

- **ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА И ОСНОВНИМ СЛОБОДАМА**¹³

У члану 14. прописано је да се уживање права и слобода, предвиђених у овој конвенцији, обезбјеђује без дискриминације по било којем основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, веза с неком националном мањином, имовинско стање, статус по рођењу или други статус.

- **ПРОТОКОЛ БРОЈ 12: ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА И ОСНОВНИМ СЛОБОДАМА**¹⁴

Прописује се општа забрана дискриминације, и наводи: „Свако право које закон предвиђа оствариваће се без дискриминације по било којем основу, као на примјер, полу, раси, боји коже, језику, вјероисповијести, политичком или другом увјерењу, националном или друштвеном поријеклу, повезаности с националном мањином, имовинском стању, статусу по рођењу или другом статусу.”

- **ЕВРОПСКА СОЦИЈАЛНА ПОВЕЉА – РЕВИДИРАНА**¹⁵

Према члану 12. Повеље, државе потписнице се обавезују да успоставе или одржавају систем социјалне заштите на задовољавајућем нивоу, који је као минимум једнак ономе који је потребан за ратификацију Европског кодекса социјалне заштите.

Према члану 13, државе потписнице, с циљем обезбјеђења ефикасног коришћења права на социјалну и медицинску помоћ, обавезују се да се побрину да свако ко нема довољно прихода и ко није у могућности да их оствари властитим напорима или их добије из неког другог извора, посебно у облику давања по основу система социјалне сигурности, може добити одговарајућу помоћ и, у случају болести, његу коју изискује његово стање; да се побрину да лицима која се користе таквом помоћи због тога не буду умањена политичка или социјална права; да обезбиједи да свако може од надлежних јавних или приватних служби добити савјет и сваку личну помоћ неопходну да би спријечио, уклонио или олакшао стање личне или породичне угрожености; те да примјењују одредбе предвиђене овим чланом једнако на своје грађане и на грађане других држава странака који легално бораве на њиховој територији, а у складу с обвезама које имају на темељу Европске конвенције о социјалној и медицинској помоћи, потписане у Паризу 11. децембра 1953. године.

¹³ Рим, 4. 11. 1950. Ступила на снагу 3. 9. 1953. године;

¹⁴ БиХ је потписала 24. 4. 2002. године, Ратификација 12. 7. 2002, ступио на снагу 12. 7. 2002. године;

¹⁵ Европска социјална повеља усвојена је и отворена за потписивање у Торину 1961. године. Она је након Конвенције о људским правима из 1950. године други најважнији документ Савјета Европе. На међународној конференцији у Торину одржаној 1991. године поводом тридесетогодишњице усвајања Европске повеље одлучено је да се Повеља ревидира тако да се у њу унесу права садржана у већ раније усвојеним протоколима као и нова права;

Према члану 14. – државе потписнице, у циљу обезбјеђења ефикасне примјене права на коришћење социјалних услуга, обавезују се да ће промовисати или организовати службе које ће примјењивати методе социјалног рада и које могу допринијети добробити и развоју појединца и група у заједници, као и њиховом прилагођавању социјалној средини, као и охрабривати учествовање појединца, те добровољних или других организација у стварању и одржавању таквих служби.

Према члану 16. – државе потписнице се обавезују да ће, у циљу обезбјеђења услова потребних за пуни развој породице као основне јединице друштва, промовисати економску, правну и социјалну заштиту породичног живота, посебно помоћу социјалне и породичне подршке, пореских олакшица, подстицања градње станова прилагођених потребама породице, помоћи младим домаћинствима и другим одговарајућим мјерама.

Према члану 17. којим се државе потписнице обавезују да ће, у циљу обезбјеђења ефикасне примјене права дјецe и младих на одрастање у средини повољној за пуни процват њихове личности и развитак њихових физичких и душевних способности, предузети, било непосредно било у сарадњи с јавним и приватним организацијама, све потребне и одговарајуће мјере усмјерене на то да: а) обезбиједe дјеци и младима, водећи рачуна о правима и обавезама родитеља, заштиту, помоћ, образовање и обуку која им је потребна, посебно предвиђајући успостављање или одржавање институција или услуга прикладних и довољних за остварење тог циља; б) заштите дјецу и младе против занемаривања, насиља или искоришћавања; ц) обезбиједe заштиту и посебну помоћ државе дјетету или младој особи привремено или дефинитивно лишеној породичне подршке; д) обезбиједe дјеци и младима бесплатно основно и средње образовање, те да подстичу њихово редовно похађање школе.

Према члану 30. којим се државе потписнице, у циљу обезбјеђења ефикасне примјене права на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености, обавезују да ће предузети, у оквиру глобалног и координираног дјеловања, мјере ради промовисања ефикасног приступа посебно запошљавању, становању, обучавању, образовању, култури, социјалној и медицинској помоћи лицима и њиховим породицама које се налазе или ризикују да се нађу у ситуацији социјалне искључености или сиромаштва, те да ће преиспитати те мјере ради њиховог евентуалног прилагођавања.

Члан 12.

Право на социјалну заштиту

С циљем обезбјеђења ефикасног кориштења права на социјалну заштиту, земље потписнице преузимају обавезу да:

- 1) успоставе или одржавају систем социјалне заштите;
- 2) одржавају систем социјалне заштите на задовољавајућем нивоу, која је као минимум једнака оној која је потребна за ратификацију Европског кодекса социјалне заштите;
- 3) настоје да се прогресивно подиже систем социјалне заштите на виши ниво;
- 4) предузму кораке, закључивањем одговарајућих билатералних и мултилатералних споразума, или на друге начине, и под условима исказаним у тим споразумима, чији је циљ да осигурају:

а) третман радника из других земаља потписница који је једнак третману који уживају њихови домаћи радници у односу на права социјалне сигурности, укључујући и задржавање бенефиција које слиједе из легислативе о социјалној заштити, каква год кретања заштићена лица могу предузети између територија ових земаља;

б) одобравање, одржавање и поновно покретање права социјалне заштите средствима попут акумулације осигурања или радног стажа стеченог према законима сваке земље потписнице.

Члан 13.

Право на социјалну и медицинску помоћ

С циљем обезбјеђења ефикасног кориштења права на социјалну и медицинску помоћ, земље потписнице преузимају обавезу да:

- 1) обезбиједи да свако лице које не располаже одговарајућим ресурсима, и које није у могућности да обезбиједи те ресурсе било властитим напорима или из других извора, посебно уживањем бенефиција шеме социјалне заштите, добије одговарајућу помоћ, и у случају болести, бригу коју изискује њено стање;
- 2) обезбиједи да лица која примају такву помоћ неће, из тог разлога, подносити смањење својих политичких и социјалних права;
- 3) предвиди да свако може добити, преко одговарајућих јавних или приватних служби, савјете и личну помоћ која им је евентуално потребна да би спријечили, отклонили или ублажили лично или породично сиромаштво;
- 4) примијени одредбе наведене у ставовима 1, 2 и 3 овог члана на једнаким основама на своје држављане и на држављане других земаља потписница који законито бораве на њеној територији, у складу са својим обавезама из Европске конвенције о социјалној и медицинској помоћи, потписаној у Паризу 11. децембра 1953. године.

Члан 14.

Право на коришћење служби социјалне заштите

С циљем обезбјеђења ефикасног кориштења права на коришћење служби социјалне заштите, земље потписнице преузимају обавезу да:

1. промовишу или пружају услуге које, коришћењем метода социјалног рада, доприносе добробити и развоју појединаца и група унутар заједнице, и њихово прилагођавање социјалном окружењу;
2. подстичу учешће појединаца и добровољних и других организација у успостави и одржавању таквих служби.

Члан 16.

Право породице на социјалну, правну и економску заштиту

С циљем обезбјеђења ефикасних услова за пуни развој породице, која је основна јединица друштва, земље потписнице преузимају обавезу да промовишу економску, правну и социјалну заштиту породичног живота средствима као што су социјалне и породичне

накнаде, фискални аранжмани, пружање становања за породицу, бенефиције за младе брачне парове, и друга одговарајућа средства.

Члан 17.

Право дјеце и младих на социјалну, правну и економску заштиту. С циљем обезбјеђења ефикасног коришћења права дјеце и младих да одрасту у окружењу које подстиче пуни развитак њихове личности и њихових физичких и менталних капацитета, земље потписнице преузимају обавезу да, било директно или у сарадњи с јавним и приватним организацијама, предузму све одговарајуће и потребне мјере креиране у циљу: 1) обезбјеђења да дјеца и млади, уважавајући права и обавезе њихових родитеља, имају а) заштиту, помоћ, образовање и обуку коју требају, посебно предвиђањем оснивања или одржавања институција и служби довољних и адекватних за ову сврху; б) заштите дјеце и младих од занемаривања, насиља и експлоатације; в) предвиђања заштите и посебне помоћи од државе за дјецу и млада лица привремено или коначно ускраћена за помоћ њихове породице; 2) омогућити дјецу и младима бесплатно основно и средње образовање, као и подстицати њихово редовно присуство настави.

Члан 30.

Право на заштиту од сиромаштва и социјалног искључења. С циљем обезбјеђења ефикасног коришћења права на заштиту од сиромаштва и социјалног искључења, земље потписнице преузимају обавезу да: а) предузму мјере у оквиру укупног и координираног приступа на промовисању ефикасног приступа лица која живе или су изложена ризику живота у ситуацији социјалне искључености или сиромаштва, као и њихових породица, посебно, запослењу, становању, образовању, култури и социјалној и медицинској помоћи; б) да ове мјере ревидирају с циљем њихове прилагодбе, ако је потребно.

Члан 33.

Породични и професионални живот

1. Породица ужива правну, економску и социјалну заштиту.
2. Да би се ускладио породични и професионални живот, свако има право на заштиту од отказа с посла из разлога који су у вези с материнством и право на плаћено породично одсуство и родитељско одсуство након рођења или усвојења дјетета.

Члан 34.

Социјална сигурност и социјална помоћ

1. Унија признаје и поштује право на накнаде из области социјалне заштите и социјалне службе које пружају заштиту у случајевима материнства, болести, несреће на раду, зависности или старости, као и у случају губитка запослења, у складу с правилима утврђеним правом Уније и националним законодавством и праксом.
2. Свако ко у Унији има законито пребивалиште или законито мијења пребивалиште има право на накнаде из области социјалне заштите и социјалне погодности, у складу с правом Уније и националним законодавством и праксом.
3. Ради борбе против социјалне искључености и сиромаштва, Унија признаје и поштује право на социјалну помоћ и помоћ за становање како би обезбиједила достојну егзистенцију свима који немају довољно средстава, у складу с правилима утврђеним правом Уније и националним законодавством и праксом.

ИНСТРУМЕНТИ МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДА

- **Конвенција о заштити материнства из 1952. године - ревидирана 2000. године, број: 183**

Сматра се да свака чланица с недовољно развијеном привредом и системом социјалног осигурања поступа у складу са чланом 6. ст. 3 и 4 Конвенције ако обезбјеђује новчану накнаду у износу не мањем од износа који се исплаћује у случају болести и привремене спријечености у складу с домаћим законом и прописима. Конвенцијом се прописује да би се заштитио положај жена на тржишту радне снаге, повластице у смислу одсуства обезбјеђују се кроз обавезно социјално осигурање или државне фондове, или онако како је одређено домаћим законом и праксом. У наставку текста цитиран је члан 6. Конвенције, који говори о доприносима:

Члан 6.

- 1) Новчане накнаде се обезбјеђују, у складу с домаћим законом и прописима или на други начин у складу с домаћом праксом, женама које су одсутне с посла по основу наведеном у чл. 4. или 5. ове конвенције.
- 2) Износ новчане накнаде треба да буде такав да обезбиједи одржавање доброг здравља жене и дјетета уз одговарајући животни стандард.
- 3) Ако се на основу домаћег закона или праксе износ новчане накнаде за одсуство из члана 4. ове конвенције обрачунава на основу претходне зараде, износ те накнаде не може бити мањи од двије трећине женине претходне зараде или од примања која се узимају у обзир приликом обрачуна накнаде.
- 4) Када се на основу домаћег закона или праксе за одређивање висине новчане накнаде за одсуство из члана 4. ове конвенције користе друге методе, износ накнаде треба да буде приближан износу који би се у просјеку добио примјеном претходног става.
- 5) Свака чланица ће обезбиједити да услови за стицање права на новчану накнаду буду такви да их испуњава већина жена на које се ова конвенција односи.
- 6) Ако жена не испуњава услове за стицање права на новчану накнаду по основу домаћег закона и прописа или на други начин у складу с домаћом праксом, она ће остварити право на одговарајућу накнаду из средстава социјалне помоћи под условом материјалног цензуса прописаног за такву врсту помоћи.
- 7) Здравствена заштита обезбјеђује се жени и дјетету у складу с домаћим законом и прописима или на други начин у складу с домаћом праксом. Здравствена заштита ће се обезбиједити за вријеме пренаталног периода, порођаја и постнаталног периода, као и за неопходно стационарно лијечење.
- 8) Да би се заштитио положај жена на тржишту радне снаге, повластице у смислу одсуства из чл. 4. и 5. ове конвенције обезбјеђују се кроз обавезно социјално осигурање или државне фондове, или онако како је одређено домаћим законом и праксом. Послодавац појединачно не може сносити директне трошкове новчане накнаде жени коју запошљава без свог изричитог пристанка, осим: а) ако је тако прописано домаћим законом или праксом у држави чланици прије датума усвајања ове конвенције од стране Међународне конференције рада, или б) ако је тако

накнадно договорено на националном нивоу између владе и представничких организација послодаваца и запослених.

3.2. ЗАКОНОДАВСТВО У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

3.2.1. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА НИВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Устав Босне и Херцеговине својим одредбама гарантује да ће Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбиједити највиши ниво људских права и основних слобода. Директна примјена Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, као и њених протокола даје приоритет над свим осталим законима.

Чланом III став 2 тачка ц) Устава Босне и Херцеговине прописано је да ће ентитети испунити све услове за правну сигурност и заштиту лица под својом јурисдикцијом, одржавањем цивилних установа за примјену правних прописа, које ће функционисати у складу с међународно признатим стандардима уз поштовање међународно признатих људских права и основних слобода, из члана II овог устава, и предузимањем осталих одговарајућих мјера.

Надлежност Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине је координација у области здравства, социјалне заштите и образовања¹⁶.

3.2.2. ЗАКОНОДАВСТВО НА НИВОУ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Устав Федерације Босне и Херцеговине у дијелу II. Људска права и слобода, члан 2. став 1 тачка н) прописује да ће Федерација обезбиједити примјену највишег нивоа међународно признатих права и слобода утврђених у актима наведеним у Анексу. Посебно да сва лица на територији Федерације уживају право на социјалну заштиту.

III. Подјела надлежности између федералне и кантоналне власти

Члан 2.

Федерална власт и кантони надлежни су за:

- а) гарантовање и провођење људских права;
- б) здравство;
- ц) политику заштите човјекове околине;
- д) комуникацијску и транспортну инфраструктуру;
- е) социјалну политику;
- ф) провођење закона и других прописа о држављанству;
- г) имиграцију и азил;
- х) туризам; и
- и) коришћење природних богатстава.

¹⁶ Члан 15 Закона о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине;

Јавна политика о заштити породице с дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине се темељи на анализи постојећег стања, као и на обавезама из ратифицираних међународних докумената и препорукама релевантних међународних институција, при чему се настојало водити рачуна о потреби пружања подршке породицама кроз материјална и друга давања, али и о потреби пружања услуга стручног рада с циљем обезбјеђења подршке породицама у подизању, васпитању и збрињавању дјеце као и у њиховом оспособљавању за самосталан живот и рад.

Наглашавамо да је Федерално министарство рада и социјалне политике донијело **Нацрт закона о подршци породицама с дјецом**, којим се настоји постићи успостављање социјално правичнијег система заштите породице с дјецом, те изједначавање права дјеце у Федерацији Босне и Херцеговине.

Нацрт закона о подршци породицама с дјецом предвиђа да се право на дјечји додаток финансира из буџета Федерације Босне и Херцеговине, како слиједи:

Члан 12.

(Корисници права на дјечји додаток)

Право на дјечји додаток, под условима прописаним овим законом, остварује дијете до навршене 18. године.

Члан 13.

(Услови за остваривање права на дјечји додаток)

(1) Дијете из члана 12. овог закона може остварити право на дјечји додаток уколико:

а) укупни мјесечни приходи по члану домаћинства не прелазе 20% просјечне исплаћене нето плате у Федерацији за претходну годину према податку Федералног завода за статистику;

б) ниједан од чланова заједничког домаћинства није власник или посједник моторног возила до седам година старости, осим ако су у питању лица с инвалидитетом која по прописима из области пореске и царинске политике могу увести или на домаћем тржишту купити моторно возило као ортопедско или друго помагало;

ц) није стекло потомство;

д) није смјештено у хранитељску породицу или установу социјалне заштите у периоду дужем од 30 дана, а трошкови смјештаја се дјелимично или у цијелости обезбјеђују из буџетских средстава.

(2) Поред услова прописаних ставом (1) овог члана дијете старије од 15 година може остварити право на дјечји додаток уколико нема заснован радни однос.

(3) Поред услова прописаних ставом (1) овог члана дијете старије од 16 година може остварити право на дјечји додаток уколико није склопило брак.

Члан 14.

(Висина дјечјег додатка)

(1) Висина дјечјег додатка износи 6% од просјечне исплаћене нето плате у Федерацији за претходну годину према податку Федералног завода за статистику.

(2) Корисник из члана 12. има право на увећани дјечји додаток у износу од 8% просјечне исплаћене нето плате у Федерацији за претходну годину према податку Федералног завода за статистику уколико испуњава један од сљедећих услова: а) да је дијете без родитељског

старања у складу с прописима из области социјалне и дјечје заштите; б) да је дијете коме је надлежна институција, у складу с прописима из области социјалне заштите, утврдила инвалидитет у проценту од 90% или 100%; ц) да је дијете обољело од ХИВ инфекције, туберкулозе или других заразних болести које су утврђене прописом о заштити становништва од заразних болести, малигних болести, хемофилије, инсуло-зависног дијабетеса, хроничне бубрежне инсуфицијенције, цистичне фиброзе, системске аутоимуне болести, реуматске грознице, прогресивних неуромишићних обољења, параплегије, квадриплегије, церебралне парализе, епилепсије и мултипле склерозе и болести зависности, а које се, у складу с прописима из области здравствене заштите, сматрају болестима већег социјалномедицинског значаја.

(3) Право из става (2) овог члана има и дијете жртва свих облика насиља, трговине и радне експлоатације према процјени и евиденцијама надлежних центара за социјални рад/служби социјалне заштите.

Члан 15.

(Трајање права на дјечји додатак)

(1) Дјетету које испуњава услове из члана 13. овог закона право на дјечји додатак признаће се од првог дана наредног мјесеца по подношењу захтјева за остваривање права.

(2) Право на дјечји додатак траје док постоје услови за остваривање права, а најдуже 12 мјесеци. (3) Старатељ дјетета које је остварило право на дјечји додатак дужан је обновити захтјев за наставак остваривања права на дјечји додатак у мјесецу прије истека права. (4) Уколико законски старатељ дјетета у року из става (3) овог члана не поднесе захтјев и не достави доказе о испуњавању услова за наставак остваривања права, право на дјечји додатак престаје. (5) За дијете коме, у складу с овим законом, престане право на дјечји додатак, исплата ће се извршити за мјесец у којему је право престало.

Члан 16.

(Престанак права на дјечји додатак)

Право на дјечји додатак престаје:

- а) с навршених 18 година;
- б) смрћу дјетета;
- ц) на лични захтјев законског старатеља;
- д) уколико законски старатељ дјетета није у прописаном року доставио доказе о испуњавању услова за наставак остваривања права;
- е) губитком неког од услова утврђених чланом 13. овог закона.

- **Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом¹⁷**

Члан 89.

Основна права која, у смислу овог закона, остварује породица с дјецом су:

- 1) додатак на дјецу,

¹⁷ Службене новине ФБиХ, бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16;

- 2) накнада умјесто плате жени - мајци у радном односу, за вријеме док одсутствује с посла ради трудноће, порођаја и његе дјетета,
- 3) новчана помоћ за вријеме трудноће и порођаја жене - мајке која није у радном односу,
- 4) једнократна помоћ за опрему новорођеног дјетета,
- 5) помоћ у исхрани дјетета до шест мјесеци и додатна исхрана за мајке - дојиље,
- 6) посебни психосоцијални третман брачних другова, који желе дјецу и трудница,
- 7) смјештај дјеце уз обезбијеђену исхрану у установама предшколског васпитања,
- 8) обезбјеђење једног obroка у вријеме наставе у школама основног образовања,
- 9) школарине и стипендије ђацима и студентима.

Члан 90.

Прописом кантона могу се утврдити и друга права породици с дјецом. Прописом кантона ближе се уређују услови, начин, поступак, органи и финансирање права утврђених у члану 89. овог закона.

Члан 91.

Право на додатак за дјецу припада породици чији укупни мјесечни приход остварен по свим основама, изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства, не прелазе износ који је утврђен прописом кантона као најнижи износ прихода довољних за издржавање. Породици из члана 88. став 2 овог закона право на додатак за дјецу припада, без обзира на висину прихода домаћинства.

Члан 92.

Страним држављанима и лицима без држављанства који стално живе на територији Федерације, припада право на додатак за дјецу у складу с међународним уговором.

КАНТОНАЛНИ НИВО

Права из социјалне заштите која се односе на дјечји додатак у Федерацији Босне и Херцеговине остварују се на основу:

Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом¹⁸, Уско-сански кантон;

Закона о додатку за дјецу¹⁹, Посавски кантон;

Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²⁰, Тузлански кантон;

Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²¹, Зеничко-добојски кантон;

Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²², Средњобосански кантон;

¹⁸ Службени гласник Уско-санског кантона бр. 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 и 15/20;

¹⁹ Народне новине Посавског кантона, бр. 3/17;

²⁰ Службене новине Тузланског кантона, бр. 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 и 12/20;

²¹ Службене новине Зеничко-добојског кантона, број 13/07 и 13/11;

²² Службене новине Средњобосанског кантона бр. 10/05, 2/06 и 3/18;

Закона о заштити породице с дјецом²³, Херцеговачко-неретвански кантон;
Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²⁴, Западнохерцеговачки кантон;
Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²⁵, Кантон Сарајево;
Одлуке о додатку за дјецу²⁶, Кантон 10;
Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом²⁷, Босанско-подрињски кантон.

УНСКО–САНСКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 105.

(1) Право на дјечји додаток, у смислу претходног става, тече од првог дана наредног мјесеца од дана подношења захтјева. Корисник дјечјег додатка дужан је пријавити сваку промјену која повлачи губитак права, у року од 15 дана од настале промјене.

(2) Корисник дјечјег додатка дужан је у свакој календарској години доставити доказе о испуњавању услова за остваривање права. Дјечји додаток се исплаћује и за вријеме школског распуста.

Члан 106.

Уколико се утврди да се дјечји додаток ненамјенски користи, надлежни орган старатељства може одредити да се дјечји додаток исплаћује другом родитељу или лицу код ког се дијете налази на бризи и старању.

ПОСАВСКИ КАНТОН

- **Закон о додатку за дјецу**

Члан 1.

Овим законом уређује се право на додаток за дјецу, поступак за остваривање права, начин финансирања додатка за дјецу, те друга питања важна за остваривање наведеног права у Посавском кантону.

Члан 2.

Средства за финансирање права на додаток за дјецу утврђена овим законом обезбјеђују се у буџету Посавског кантона.

²³ Службене новине ХНК, бр. 7/17 и 7/19;

²⁴ Народне новине Западнохерцеговачког кантона, бр. 16/01, 11/02, 4/04 и 9/05, 21/12, 13/14, 14/16;

²⁵ Службене новине Кантона Сарајево, бр. 38/14, 38/16, 44/17 и 28/18;

²⁶ Народне новине Кантона 10, број 2/18;

²⁷ Службене новине Босанско-подрињског кантона (Пречишћени текст бр. 7/08);

Члан 3.

(1) Корисници права на додатак за дјецу су: родитељ, усвојилац, старатељ, очух, маћеха, бака, дјед, особа којој је дијете рјешењем надлежног органа повјерено на бригу и васпитање и који живи у домаћинству с дјететом (у даљњем тексту: корисник).

(2) Право на додатак за дјецу остварује корисник који има пребивалиште у Посавском кантону најмање двије године непрекидно прије подношења захтјева и испуњава услове прописане овим законом.

(3) Право на додатак за дјецу припада дјетету до навршене 15. године.

Члан 7.

(1) Право на додатак за дјецу увећан за 30% припада породици за треће и свако сљедеће дијете.

(2) Право на додатак за дјецу увећан за 50% припада:

- Дјетету без оба или једног родитеља.

- Дјетету с посебним потребама.

- Породици у којој су оба или један родитељ лица с инвалидитетом с процентом инвалидности од 60% и више.

- Дјетету обољелом од шећерне болести, карцинома, леукемије, ТБЦ, целијакије и епилепсије.

- Дјетету корисника помоћи за уздржавање - сталне новчане помоћи.

Члан 8.

Износ додатка за дјецу утврђује Влада Посавског кантона посебном одлуком на приједлог Кантоналног министра здравства, рада и социјалне политике.

ТУЗЛАНСКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 78.

Темељна права која, у смислу Федералног закона и овог закона, остварују породице с дјецом су:

а) додатак на дјецу;

Члан 80.

Додатак на дјецу (у даљем тексту: дјечји додатак) имају породице које имају пребивалиште у овом кантону.

Члан 81.

(1) Право на дјечји додатак обезбјеђује се породици чији мјесечни приход по члану домаћинства не прелази износ од 15% просјечне плате.

(2) Износ дјечјег додатка за сваку календарску годину утврђује Влада Кантона посебном одлуком, најкасније 30 дана од дана доношења буџета Кантона у висини од 2,5 до 5%

просјечне плате из претходне календарске године, изузимајући породице с троје и више дјеце за које износ дјечјег додатка не може бити мањи од 5% просјечне плате.

(3) Приоритет у остваривању права, из претходног става овог члана, имају дјеца из породица у којим мјесечни приход по члану домаћинства не прелази 7% просјечне плате.

(4) Ближе одредбе у погледу начина успостављања и остваривања права на дјечји додаток из претходног става биће утврђене општим актом који ће, у року од седам дана од дана ступања на снагу Закона о измјенама и допунама Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом (Службене новине Тузланског кантона, број 11/09), донијети министар.

Члан 82.

Укупан приход домаћинства чине приходи које чланови домаћинства остварују у смислу члана 15. овог закона.

Члан 83.

Дјетету без оба или једног родитеља, породици која има дијете ометено у физичком или психичком развоју, дјеци обољелој од целијакије, ТБЦ, леукемије, карцинома и шећерне болести и породици у којој су оба или један родитељ инвалиди, припада право на дјечји додаток без обзира на имовинске услове, увећан за 50%.

Члан 84.

(1) Право на дјечји додаток обвезно припада дјетету до навршене 15. године уколико испуњава услове предвиђене овим законом.

(2) Дјеца старија од 15 година остварују право на дјечји додаток:

1. ако се налазе на редовном школовању у основним, средњим и вишим школама, академијама или факултету, а најдуже до навршене 27. године;
2. ако су неспособни за самосталан живот и рад, а неспособност је наступила до 15. године или у току редовног школовања, за све вријеме трајања неспособности.

(3) Дјечји додаток исплаћује се и за вријеме школског распуста.

Члан 85.

Дјечји додаток исплаћује се и за вријеме док је дијете усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обвезе у школи односно факултету, али најдаље до навршене 27. године.

Члан 86.

Дјечји додаток не припада дјеци која су смјештена у установе дјечје и социјалне заштите, осим у случају када родитељи, усвојилац или сродник који је дужан да издржава то дијете, сноси трошкове смјештаја у пуном износу.

Члан 87.

(1) Дјечји додаток престаје за дијете које ступи у брак или ванбрачну заједницу.

(2) Уколико се утврди да се дјечји додаток ненамјенски користи, надлежни орган старатељства може одредити да се дјечји додаток исплаћује другом родитељу или лицу код ког се дијете налази на издржавању.

Члан 88.

(1) Дјечји додатак за дјецу чији су родитељи запослени, исплаћује из својих средстава послодавац код којег је родитељ у радном односу.

(2) Исплату дјечјег додатка осталим корисницима уређује министар, посебним актом.

ЗЕНИЧКО–ДОБОЈСКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 113.

(1) Право на дјечји додатак припада породици с дјецом која се непосредно брине о дјетету, а чији мјесечни приходи остварени по свим основама, изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства, не прелазе износ од 15% од просјечне плате кантона.

(2) Дјетету без оба или једног родитеља, породици која има дијете ометено у физичком или психичком развоју и породици у којој оба или један родитељ или дијете имају најмање 60% оштећење организма, припада право на дјечји додатак без обзира на имовинске услове.

Члан 114.

Укупан приход домаћинства чине приходи које чланови домаћинства остварују у смислу члана 24. овог закона.

Члан 115.

(1) Износ дјечјег додатка утврђује се у мјесечном износу од 2% од просјечне плате кантона, по дјетету.

(2) Износ дјечјег додатка из члана 113. став (2) овог закона, утврђује се у мјесечном износу од 3%, од просјечне плате кантона, по дјетету.

Члан 116.

(1) Право на дјечји додатак обавезно припада дјетету до навршене 15. године, уколико испуњава услове предвиђене овим законом.

(2) Дијете старије од 15 година остварује право на дјечји додатак, под условом:

да се налази на редовном школовању у основним, средњим и вишим школама, академијама или факултетима, а најдуже до навршене 27. године;

ако је неспособно за самосталан живот и рад, а неспособност је наступила до 15. године или у току редовног школовања, а најдуже до навршене 27. године.

Члан 117.

Дјечји додатак исплаћује се и за вријеме док је дијете усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обавезе у школи, односно факултету, али најдуже до навршене 27. године.

СРЕДЊОБОСАНСКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 117.

Корисници личне и породичне инвалиднине имају право на дјечји додатак под условима и у висини који су утврђени прописима о дјечјем додатку ако не испуњава услове прописане за остваривање тог додатка по другом основу.

Члан 144.

Право на дјечји додатак има:

- дијете без оба родитеља или без једног родитеља или дијете под старатељством;
- дијете ометено у психичком или физичком развоју и дијете с тешком неизљечивом болешћу или дијете цивилна жртка рата, с најмање 60% инвалидности;
- дијете корисник сталне новчане помоћи.

Члан 145.

Право на дјечји додатак према члану 144. овог закона припада породици чији укупни мјесечни приходи, осим примања остварених из области социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства не прелази износ од 22% просјечне мјесечне нето плате остварене у претходној години у кантону.

ХЕРЦЕГОВАЧКО–НЕРЕТВАНСКИ КАНТОН

- **Закон о заштити породице с дјецом**

Члан 16.

Право на додатак за дјецу, под условима прописаним овим законом, може остварити родитељ, дијете, други крвни сродник, сродник по тазбини, старатељ, усвојилац и лице из ванбрачне заједнице (у даљем тексту: корисник), који живе у заједничком домаћинству с дјететом.

Члан 17.

(1) Лице из члана 16. овог закона може остварити право на додатак за дјецу уколико укупни мјесечни приход по члану домаћинства не прелази 15% просјечне нето плате остварене у претходној години у Федерацији БиХ (у даљем тексту: просјечна плата).

(2) Износ додатка на дјецу утврђује Влада Херцеговачко-неретванског кантона (у даљем тексту: Влада) посебном одлуком, на приједлог Министарства здравства, рада и социјалне заштите (у даљњем тексту: Министарство).

(3) Износ додатка за дјецу из члана 4. овог закона, утврђује Влада посебном одлуком, с тим да се износ додатка утврђује у већем износу, без обзира на висину прихода домаћинства, а највише до 50% на износ додатка из става (2) овог члана.

Члан 18.

(1) Додатак на дјецу не може се остварити за дијете коме је један од чланова заједничког домаћинства, власник или сувласник предузећа или самосталне радње или има регистровану допунску дјелатност.

(2) Додатак на дјецу не може се остварити за дијете коме је један од чланова заједничког домаћинства власник или посједник моторног возила у вриједности већој од 10.000,00 КМ, осим ако су у питању лица с инвалидитетом која у складу с прописима из области пореске и царинске политике могу увести, или на домаћем тржишту купити, моторно возило као ортопедско или друго помагало.

(3) Министар здравства, рада и социјалне заштите (у даљем тексту: министар) ближе ће прописати начин утврђивања вриједности моторног возила из става (2) овог члана.

Члан 19.

(1) Право на додатак на дјецу припада за дијете до навршене 15. године уколико испуњава услове предвиђене овим законом и Федералним законом.

(2) Дјетету старијем од 15 година припада право на додатак на дјецу под условом:

а) да се налази на редовном школовању у средњој школи, а најдуже до навршене 19. године,

б) да се налази на редовном школовању на високошколској установи на подручју БиХ, а најдуже до навршене 27. године,

ц) да је неспособно за самосталан живот и рад, под условом да је неспособност наступила прије навршене 15. године, или у току редовног школовања, а најдуже до навршене 27. године.

Члан 20.

(1) Право на додатак на дјецу припада дјетету од првог дана наредног мјесеца по подношењу захтјева за остваривање права.

(2) Додатак на дјецу исплаћује се и за вријеме док је дијете, усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обавезе у школи, односно високошколској установи, а најдуже до навршене 27. године.

(3) Право на додатак за дјецу не припада за дијете које је смјештено у хранитељску породицу, у установу социјалне заштите или другу установу, за које се трошкови смјештаја обезбјеђују из буџетских средстава.

Члан 21.

Право на додатак за дјецу престаје за дијете које:

а) по завршетку средње школе упише исти степен образовања другог смјера;

б) у току редовног школовања изгуби више од једне године у високошколској установи;

ц) након завршене једне школске године упише поново исту годину студија у другој високошколској установи;

д) након завршеног школовања у високошколској установи упише школовање истог степена;

е) заснује радни однос, закључи брак или стекне потомство.

Члан 22.

(1) Корисник додатка на дјецу дужан је у свакој календарској години у периоду од 1. септембра до 31. октобра доставити доказе о испуњавању услова за остваривање права, а за дијете које се налази на редовном школовању и доказ о наставку школовања.

(2) Уколико корисник не достави доказе из става (1) овог члана, престаје право на додаток на дјецу 31. августа текуће године за дјецу у средњим школама, односно 31. октобра текуће године за студенте у високошколским установама.

Члан 23.

Центар који утврђује право на додаток за дјецу, по службеној дужности, редовно ће провјеравати доб дјетета и у складу с тим одлучивати о наставку остваривања овог права.

ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 170.

Права која по основу овог закона, остварује породица с дјецом су:

1. додаток на дјецу...

Члан 171.

Право на додаток за дјецу имају породице које имају пребивалиште или боравиште у овом кантону.

Члан 172.

Право на дјечји додаток обезбјеђује се породици чији приходи по члану домаћинства не прелази износ од 20 % просјечне плате утврђене у кантону у првом тромјесечју текуће године.

Износ дјечјег додатка утврђује се Одлуком Владе кантона и не може бити мањи од 15% од најниже плате у кантону, објављене од надлежног органа кантона.

Члан 173.

Корисницима из чланка 171. овог закона припада право на дјечји додаток из става 2. члана 172. овог закона уколико приход по члану домаћинства не прелази износ од 30% просјечне плате утврђене у кантону у првом тромјесечју текуће године, увећан за 50%.

За лица која подносе захтјев за остваривање права на додаток за дјецу из става 1. овог чланка, дужна су уз захтјев приложити доказе.

Члан 175.

Право на дјечји додаток обавезно припада дјетету до навршене петнаесте године уколико испуњава услове предвиђене овим законом.

Дјеца старија од петнаест година остварују право на дјечји додаток:

1. Ако се налазе на редовном школовању у основним и средњим школама, а најдуже до навршене 19. године.

2. Ако су неспособни за самостални живот и рад, а неспособност је наступила до 15. године или у току редовног школовања, за све вријеме трајања неспособности. Додатак на дјецу исплаћује се и за вријеме школског распуста.

Члан 176.

За дјецу ометену у физичком и психичком развоју која се не налазе у установама социјалне и дјечје заштите, дјечји додатак припада за све вријеме трајања школовања, а најдуже до навршене 19. године.

Члан 177.

Дјечји додатак исплаћује се и за вријеме док је дијете усљед болести или лијечења спријечено да извршава своје обавезе у школи, а најдуже до навршене 19. године.

Члан 178.

Право на дјечји додатак не припада дјецу која су смјештена у установе дјечје и социјалне заштите.

Члан 179.

Дјечји додатак престаје за дијете које ступа у брак.

Уколико се утврди да се дјечји додатак ненамјенски користи, надлежни орган старатељства може одредити, да се дјечји додатак исплаћује другом родитељу или лицу код ког се дијете налази на издржавању.

Члан 180.

Првостепено рјешење којим се утврђује право на дјечји додатак подлијеже ревизији.

Ревизију по службеној дужности обавља Министарство.

Ако је против првостепеног рјешења изјављена жалба, о ревизији и жалби рјешава се истим рјешењем.

Рјешење о ревизији и жалби из става 3. овог чланка не одлаже извршење рјешења.

КАНТОН САРАЈЕВО

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 131.

О правима у области заштите породице с дјецом у првом степену рјешава општински начелник.

Члан 132.

(1) Право на додатак за дјецу остварују породице које имају пребивалиште у кантону.

(2) Изузетно од става 1. овог члана право на додатак за дјецу могу остварити и породице које имају боравиште у кантону по основу статуса расељених лица и избјеглица у кантону.

(3) Изузетно од члана 6. овог закона, право на додатак за дјецу могу остварити и породице у којима дијете и барем један од родитеља дјетета има држављанство Босне и Херцеговине.

(4) Уколико се право на додатак за дјецу остварује по основу боравишта, то право се може остварити само под условом да се исто право не остварује у мјесту пребивалишта.

Члан 133.

(1) Додатак на дјецу обезбјеђује се породицама с дјецом чији приходи по члану заједничког домаћинства не прелазе износ 20% просјечне плате.

(2) Износ дјечјег додатка утврђује Кантонално министарство, с тим да тај износ не може бити мањи од 5% просјечне плате.

Члан 134.

Укупан приход домаћинства као основ за остваривање права на додатак за дјецу, чине приходи из члана 9. овог закона.

Члан 135.

(1) Додатак на дјецу не могу остварити породице у којима је један од чланова заједничког домаћинства власник предузећа или самосталне радње или има регистровану допунску дјелатност, власник је или посједник моторног возила, осим ако су у питању лица с инвалидитетом која по прописима из области пореске и царинске политике могу увести, или на домаћем тржишту купити, моторно возило као ортопедско или друго помагало.

(2) Изузетно, додатак на дјецу могу остварити и породице у којима је један од чланова заједничког домаћинства власник или посједник моторног возила, уколико се ради о дјетету из члана 136. став 1 алинеја 1, 2. или 3.

Члан 136.

(1) Право на додатак за дјецу без обзира на имовински цензус припада дјетету без једног или оба родитеља, те породици:

- у којој један од родитеља има утврђен инвалидитет од најмање 90%;

- која има дијете ометено у физичком или психичком развоју, што се доказује правоснажним рјешењем донијетим у складу с Правилником о утврђивању преостале способности и разврставању дјеце и омладине ометене у психо-физичком развоју (Службене новине Кантона Сарајево бр. 26/08 и 5/12);

- која има дијете обољело од карцинома, шећерне болести, леукемије, ТБЦ, целијакије и Кронове болести, улцерозног колитиса, хепатитиса Бе и Це, епилепсије или дијете с поремећајем аутистичног спектра;

- чији је један од родитеља корисник сталне новчане помоћи;

(2) Дјец и породици из претходног става припада додатак на дјецу у износу из члана 133. овог закона, увећан за 50%.

Члан 137.

(1) Додатак на дјецу припада дјетету до навршене петнаесте године уколико испуњава услове предвиђене Федералним законом и овим законом.

(2) Дјеца старија од 15 година остварују право на додатак за дјецу под условом:

- да се налазе на редовном школовању на подручју БиХ, а најкасније до 27. године;

- да су неспособна за привређивање, под условом да је неспособност наступила прије навршених 15 година, односно за вријеме редовног школовања, а најкасније до навршених 27 година.

(3) Додатак на дјецу исплаћује се и за вријеме школског распуста.

Члан 138.

За дјецу ометену у физичком и психичком развоју која се налазе на специјалном школовању, додатак на дјецу припада за све вријеме трајања школовања, а најкасније до навршених 27 година.

Члан 139.

Додатак на дјецу исплаћује се и за вријеме док је дијете, усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обавезе у школи, односно факултету, а најкасније до навршених 27 година.

КАНТОН 10

- **Одлука о додатку за дјецу**

Члан 1.

Овом одлуком уређује се право на додатак за дјецу до навршене петнаесте (15) године, поступак за остваривање права, начин финансирања додатка за дјецу, те друга питања важна за остваривање наведеног права у Херцегбосанском кантону.

Члан 2.

Средства за финансирање права на додатак за дјецу утврђена овом одлуком обезбјеђују се у буџету Херцегбосанског кантона.

Члан 3.

(1) Корисници права на додатак за дјецу су: родитељ, усвојилац, заштитник, очух, маћеха, лице коме је дијете рјешењем надлежног органа социјалне заштите повјерено на чување и васпитање и које живи у домаћинству с дјететом (у даљем тексту: корисник).

(2) Право на додатак за дјецу остварује корисник који има пребивалиште у Херцегбосанском кантону најмање три године непрекидно прије подношења захтјева и испуњава услове прописане овом одлуком.

(3) Право на додатак за дјецу припада кориснику за дијете до навршене петнаесте (15) године.

Члан 4.

Додатак за дјецу не припада кориснику за дијете које: буде смјештено у усвојитељску породицу, установу социјалне заштите или другу установу, а трошкови смјештаја се дјелимично или у цијелости обезбјеђују из буџетских средстава из чланка 2. ове одлуке; остварује право на дјечји додатак ван Херцегбосанског кантона.

Члан 5.

(1) Уколико се утврди да се додатак на дјецу ненамјенски користи, надлежни центар за социјалну заштиту може одредити да се додатак за дјецу исплаћује другом кориснику код кога се дијете налази на издржавању.

(2) Уколико се утврди да је додатак за дјецу исплаћен лицу које није имало право на додатак за дјецу, дужно је да врати примљени износ.

(3) Додатак за дјецу не може бити предмет извршења.

Члан 6.

Износ додатка за дјецу утврђује Влада Херцегбосанског кантона посебном одлуком на приједлог Министарства рада, здравства, социјалне заштите и расељених.

БОСАНСКО-ПОДРИЊСКИ КАНТОН

- **Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом**

Члан 93.

Додатак на дјецу (у даљем тексту: дјечји додатак) имају породице које имају пребивалиште или боравиште у кантону.

Члан 94.

Право на дјечји додатак припада породици чији мјесечни приходи остварени по свим основама изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства не прелази износ од 15% од просјечне плате у кантону.

Укупни приходи домаћинства као основ за остваривање права на дјечји додатак, чине приходи из члана 14. овог закона.

Право на дјечји додатак без обзира на имовински цензус увећан за 50% припада:

- дјетету без оба или једног родитеља;
- дјетету ометеном у физичком или психичком развоју;
- породици у којој су оба или један родитељ инвалиди с процентом инвалидитета од 60% и више;
- дјетету обољелом од шећерне болести, карцинома, леукемије, ТБЦ и целијакије;
- дјечи корисника сталне новчане помоћи.

Изузетно, осим права на дјечји додатак, породица има право и на новчану накнаду у мјесечном износу од 40% просјечне плате у кантону за новорођено треће дијете и по 40% за свако наредно рођено дијете, под условом да живе у заједничком домаћинству с подносиоцем захтјева без обзира на имовински цензус.

Изузетно, дјеца која су остварила право на дјечји додатак имају право на здравствену заштиту под условом да то право не могу остварити по другом основу до узраста до 15 година.

Члан 95.

(1) Дјечји додатак не могу остварити дјеца којима је један од чланова заједничког домаћинства власник предузећа или самосталне радње или има регистровану допунску дјелатност, власник је или посједник моторног возила, осим ако су у питању дјеца с инвалидитетом која по прописима из области пореске и царинске политике могу увести, или на домаћем тржишту купити, моторно возило као ортопедско помагало.

3.2.3. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА НИВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У Републици Српској дјечји додатак као облик социјалне заштите регулисан је Законом о дјечјој заштити²⁸.

- **Закон о дјечјој заштити**

Члан 17.

- (1) Допатак на дјецу припада дјечи до навршених 15 година ако се редовно школују.
- (2) Дјеца за коју се обезбјеђују средства из буџета Републике, односно јединице локалне самоуправе више од 50% цијене за смјештај у установу социјалне заштите, збрињавање у хранитељску породицу или другу установу за вријеме образовања или рехабилитације не остварују право на додатак за дјецу.

Члан 18.

- (1) Право на додатак за дјецу остварује мајка за друго, треће и четврто дијете у породици, зависно од материјалног положаја породице, распореда рођења и узраста дјече, у складу са чланом 25. овог закона.
- (2) Право на додатак за дјецу остварује отац дјетета, односно усвојилац дјетета уколико мајка није жива, напустила је дијете или је из објективних разлога спријечена да непосредно брине о дјетету, односно када је одлуком надлежног органа дијете повјерено оцу на одгајање и васпитање.
- (3) Право на додатак за дјецу остварује дијете под старатељством, без родитељског старања независно од материјалног положаја, а најдуже до навршених 18 година.

Члан 19.

- (1) Допатак на дјецу остварују лица из члана 18. овог закона за свако дијете без обзира на ред рођења и материјални положај породице, уколико је надлежни орган признао право дјетету на додатак за помоћ и његу другог лица у смислу закона којим се прописује област социјалне заштите до навршених 18 година, а уколико су на редовном школовању, најдуже до 26. године.
- (2) Допатак за дјецу остварују лица из члана 18. овог закона за свако дијете без обзира на ред рођења и материјални положај породице, уколико је стручна комисија, у складу са законом којим се уређује област социјалне заштите, утврдила да се ради о дјетету са оштећењем или обољењем: вида, слуха, говорно-гласовне комуникације, с физичким оштећењем, односно хроничним обољењем, с интелектуалним оштећењем, са психичким поремећајем, односно обољењем или с другим оштећењем или обољењем које доводи до потешкоћа у психомоторном и сензомоторном развоју.
- (3) Изузетно, право на додатак за дјецу остварују родитељи дјече узраста до три године без обзира на ред рођења и материјални положај породице уколико је дјетету, према налазу овлашћеног доктора медицине, потребна појачана њега.
- (4) Родитељ, односно усвојитељ, корисник права на новчану помоћ у смислу закона којим се прописује област социјалне заштите, остварује додатак на дјецу без обзира на ред рођења

²⁸ Службени гласник Републике Српске, бр. 114/17, 122/18 и 107/19;

дјетета и материјални положај породице до навршених дјететових 18 година, а уколико су на редовном школовању, најдуже до дјететове 26. године.

Члан 20.

Додатак на дјецу припада дјечи која имају пребивалиште на територији Републике, ако међународним споразумом није другачије одређено.

Члан 21.

Основица за утврђивање висине права на додатак за дјецу јесте најмања плата у Републици у претходној години.

Члан 22.

(1) Висина додатка на дјецу за друго и четврто дијете утврђује се у износу од 9% од основице из члана 21. овог закона.

(2) Висина додатка на дјецу за треће дијете по реду рођења утврђује се у износу од 18% од основице из члана 21. овог закона.

(3) Висина додатка на дјецу из члана 18. став 3. и члана 19. овог закона утврђује се у износу од 23% од основице из члана 21. овог закона.

(4) Право на додатак за дјецу признаје се првог дана наредног мјесеца од дана подношења захтјева.

Члан 23.

Право на додатак за дјецу може остварити подносилац захтјева ако остварени приходи породице не прелазе утврђени цензус из члана 25. овог закона.

Члан 24.

(1) За остваривање права на додатак за дјецу узимају се приходи појединца и свих чланова породице који су пријављени и живе у истом домаћинству, као и укупни приходи породице, и то:

1) плата након опорезивања, пензија у земљи и иностранству и друга лична примања остварена у задњих шест мјесеци који претходе мјесецу у којем је поднесен захтјев;

2) приходи од издавања у закуп непокретне или покретне имовине;

3) приходи од других имовинских права, ако се на те приходе плаћају порези;

4) приходи од издржавања по основу сродства и других правних основа;

5) приходи лица која обављају самосталну дјелатност;

6) други приходи који подлијежу опорезивању према закону којим се уређује област пореза на доходак.

(2) Као приход у смислу става 1. тачка 2) овог члана узима се износ који служи као основица за обрачунавање пореза на доходак у текућој години, односно основица пореза на доходак.

(3) Као приход, у смислу става 1. тачка 5) овог члана, узима се износ основице на коју се уплаћују доприноси у складу са законом којим се уређује област доприноса.

(4) Приходи који се исказују као годишњи приход узимају се у висини просјечног мјесечног износа.

(5) На одлучивање о правима из овог закона у текућој години утичу приходи остварени у претходних шест мјесеци од дана подношења захтјева.

(6) Ако подносилац захтјева није остварио приход у периоду од шест мјесеци прије подношења захтјева, приход остварен у том периоду сматра се приходом оствареним у шест мјесеци.

(7) Ако подносилац захтјева из става 5. овог члана оствари приход од шест мјесеци у наредном периоду, дужан је доказ о приходу доставити надлежном првостепеном органу.

(8) Приходи остварени по основу права на додатак за помоћ и његу другог лица, новчану помоћ и личну инвалиднину, у смислу закона којим се уређује област социјалне заштите, не сматрају се приходима у смислу овог закона.

Члан 25.

Право на додатак за дјецу остварује се уколико:

1) родитељ, односно усвојитељ остварује право на новчану помоћ, у складу са законом којим се уређује област социјалне заштите;

2) мјесечни приходи из члана 24. овог закона, по члану породице, не прелазе износ од 20% за друго дијете, 21% за треће дијете и 23% за четврто дијете од основице из члана 21. овог закона;

3) каташка вриједност процијењене покретне имовине не прелази вриједност 13% од основица из члана 21. овог закона.

3.2.4. ЗАКОНОДАВСТВО У БРЧКО ДИСТРИКТУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

У Брчко дистрикту Босне и Херцеговине област социјалне заштите регулисана је Законом о социјалној заштити Брчко дистрикта Босне и Херцеговине²⁹.

- **Закон о дјечјој заштити Брчко дистрикта Босне и Херцеговине**

Члан 13.

Право на додатак за дјецу, као новчано давање, има сваки грађанин Брчко дистрикта под условима предвиђеним овим законом.

Члан 14.

Додатак на дјецу, у складу с чланом 13. овог закона, нема грађанин дистрикта који има регистровано приватно предузеће, самосталну радњу или се бави другим видом приватне дјелатности која подлијеже плаћању пореза или паушала, као и лица чија примања прелазе цензус од 15% просјечне плате у дистрикту по члану домаћинства.

Члан 15.

Право на дјечји додатак обавезно припада дјетету до навршене петнаесте (15) године уколико испуњава услове предвиђене овим законом.

Дјеца старија од петнаест (15) година остварују право на дјечји додатак:

1. ако се налазе на редовном школовању у основним, средњим и вишим школама, академијама или факултету, а најдуже до навршене двадесет шесте (26) године;

²⁹ Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 18/20, 29/20 и 41/20;

3. ако су неспособна за самосталан живот и рад, а неспособност је наступила до петнаесте (15) године или у току редовног школовања, за све вријеме трајања неспособности.

Дјечји додатак исплаћује се и за вријеме школског распуста. Рок за достављање школских потврда је сљедећи:

а) за дјецу која навршавају петнаест (15) година, на крају школске календарске године, родитељ се обавезује на доношење потврде о завршеном разреду, а у септембру, за сваку школску годину, од 1. септембра до 30. септембра обавезује се на доношење потврде о даљем настављању школовања;

б) за дјецу средњошколског узраста, родитељ се обавезује на доношење потврде о редовном школовању, и то у периоду од 1. септембра до 30. септембра за сваку школску годину;

ц) за дјецу студенте до навршене двадесет шесте (26) године, обавеза је доношења потврде о редовном школовању, и то у периоду од 1. октобра до 31. октобра за сваку годину.

Члан 16.

Дјечји додатак припада дјечи која су смјештена у установе дјечје и социјалне заштите и социјално-образовне установе.

Члан 17.

Додатак за дјецу припада само за дјецу која имају пребивалиште или привремени боравак на територији дистрикта.

Члан 18.

(1) Право на додатак за дјецу остварује се за дјецу у породици у зависности од материјалног положаја породице, распореда рађања и узраста дјече, на основу поднесеног захтјева.

(2) Независно од материјалних услова породице и редосљеда рођења, додатак за дјецу припада дјетету за које је надлежни орган донио акт о разврставању због ометености у развоју.

(3) Независно од материјалних услова породице, додатак за дјецу припада дјечи која су рођена као двојке, тројке, четворке итд.

(4) Право из става 2 овог члана припада дјетету до навршених двадесет шест (26) година.

Члан 19.

Право на додатак за дјецу остварује се од првог дана у наредном мјесецу у односу на поднесени захтјев.

Члан 20.

Право на додатак за дјецу остварује се:

1. ако породица остварује право на социјалну помоћ у складу са Законом о социјалној заштити;

2. ако укупан мјесечни приход по члану породице не прелази 15% просјечне плате, а катастарски приход по члану породице у претходној години не прелази 3% просјечног катастарског прихода по једном хектару земљишта.

Члан 21.

Дјетету без оба или једног родитеља, дјетету без родитељског старања, породици која има дијете ометено у физичком или психичком развоју, породици у којој су оба или један родитељ инвалиди од I до VI (завршно са VI) групе - категорије или с физичким оштећењем у проценту не мањим од 70% (седамдесет одсто), те самохраном родитељу, припада право на дјечји додатак, без обзира на имовинске услове, увећан за 50% (педесет одсто).

Члан 22.

Висина додатка на дјецу износи 10% од просјечне мјесечне плате остварене у Брчко дистрикту БиХ.

3.3. СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА

У овом дијелу извјештаја, Омбудсмани ће дати приказ свих пристиглих одговора, од стране кантоналних министарстава надлежних за социјалну заштиту у Федерацији Босне и Херцеговине, Јавног фонда за дјечју заштиту Републике Српске и Одјељења за здравство и остале услуге при Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

I. ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

1. Унско-сански кантон

Министарство здравства, рада и социјалне политике Унско-санског кантона на тражење Омбудсмана доставља податке актом број 09-33-2449-2/21 од 9. 3. 2021. године. Наводе да је област социјалне и дјечје заштите регулисана Законом о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом³⁰, али тек након измјена и допуна овог закона из 2020. године³¹ у овом кантону долази и до реализације и исплате права на дјечји додатак. Достављају и Одлуку о износу дјечјег додатка у Унско-санском кантону у 2020. години број 03-017-2061/2020 од 19. 8. 2020. године. У складу са законским прописима додатак на дјецу имају дјеца до навршене 15. године која имају пребивалиште у кантону, која се налазе на редовном школовању и с обзиром на утврђене мјесечне приходе по члану домаћинства у којем живе. Дјеца до навршене 15. године с пребивалиштем у кантону, код које је утврђен инвалидитет у проценту од 90% и 100%, остварују право на дјечји додатак, без обзира на мјесечне приходе по члану домаћинства, а ако се налазе на редовном школовању, најдуже до 26. године (члан 102). Право на дјечји додатак припада породици чији мјесечни приход по члану домаћинства по свим основама, изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства не прелази износ од 10% просјечне плате кантона остварене у претходној години. Дјечји додатак не припада дјечи која су смјештена у установе социјалне заштите и дјечје заштите или хранитељску породицу, осим ако се не ради о сродничком хранитељству у којем хранитељ не може остварити право на хранитељску накнаду (члан 103). Износ дјечјег додатка, на приједлог надлежног министра, утврђује одлуком Влада Кантона, у складу са обезбијеђеним и планираним средствима. Министар ресорног министарства доноси

³⁰ Службени гласник Унско-санског кантона, број 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 и 15/20;

³¹ Службени гласник Унско-санског кантона, број 15/20;

инструкцију у вези с другим питањима која се односе на остваривање права на дјечји додатак, а која нису регулисана овим законом (члан 104). Право на дјечји додатак тече од првог наредног мјесеца од дана подношења захтјева. Корисник дјечјег додатка дужан је да пријави сваку промјену која повлачи губитак права, у року од 15 дана од дана настале промјене. Корисник дјечјег додатка дужан је у свакој календарској години да достави доказе о испуњавању услова за остваривање права. Дјечји додатак се исплаћује и за вријеме школског распуста (члан 105). Уколико се утврди да се дјечји додатак ненамјенски користи, надлежни орган старатељства може одредити да се дјечји додатак исплаћује другом родитељу или лицу код ког се дијете налази на бризи и старању (члан 106). Влада Унско-санског кантона, 19. 8. 2020. године, доноси Одлуку број 03-017-2061/2020, на основу члана 16. Закона о Влади Унско-санског кантона³², а у вези са чланом 104. став 1 и став 2 Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом³³. Одлуком се утврђује износ дјечјег додатка на подручју кантона у висини од 3% просјечне плате кантона, остварене у претходној години, да се исплата врши посредством центара за социјални рад кантона, а према поднесеним захтјевима, за сваки календарски мјесец, док ће се ближи услови за провођење ове одлуке утврдити инструкцијом Министарства здравства, рада и социјалне политике. За провођење Одлуке надлежни су Министарство здравства, рада и социјалне политике и Министарство финансија. Инструкцијом број 09-31-10630-1/20 од 27. 8. 2020. године Министарство здравства, рада и социјалне политике уређује ближе услове остваривања права на дјечји додатак сходно Одлуци Владе кантона број 03-017-2061/2020 од 19. 8. 2020. године. Инструкцијом се прецизирају корисници права, поступак подношења захтјева, односно шта је све неопходно доставити од документације (таксативно побројано) и јасно је прецизирано да висину дјечјег додатка утврђује Влада кантона, у складу с расположивим средствима у буџету Кантона.

Дјечји додатак у Унско–санском кантону почео се исплаћивати тек у октобру 2020. године

Из достављеног упитника произлази да висина дјечјег додатка на подручју Унско-санског кантона износи 26,16 КМ. Према наводима надлежних, тек су у посљедња три мјесеца 2020. године почели с признавањем права на дјечји додатак, те сходно томе још увијек немају података од надлежних центара за социјални рад о броју за примљених или одбијених захтјева за признавање права на дјечји додатак. Сматрају да центри/службе за социјалну заштиту имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додатак и при томе, приликом одлучивања, нису подложни никаквим притисцима. Такође су били јасни у истицању свог мишљења да би дјечји додатак у Федерацији Босне и Херцеговине требало уредити на јединствен начин како у погледу услова за остваривања права на дјечји додатак, тако и у погледу износа.

³² Службени гласник Унско-санског кантона, број 5/08;

³³ Службени гласник Унско-санског кантона, број 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 и 15/20;

2. Западнохерцеговачки кантон

Министарство здравства, рада и социјалне заштите Западнохерцеговачког кантона актом број 08-2-90-1/21 од 8. 3. 2021. године обавјештава Омбудсман да се на подручју овог кантона не исплаћује дјечји додатак и сходно томе нема статистичких података о броју запримљених или одбијених захтјева за признавање овог права.

Дјечји додатак у Западнохерцеговачком кантону се не исплаћује

У вези с прописима, право на дјечји додатак дефинисано је и прописано Законом о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом Западнохерцеговачког кантона³⁴ и да ће се дјечји додатак исплаћивати када се донесе одлука Владе кантона, о висини износа дјечјег додатка, односно када то омогући стање у буџету. Будући да се у буџету Кантона не могу обезбиједити средства за исплату дјечјег додатка, наведена одлука није ни донесена, тако да се ово право на подручју кантона не остварује.

Мишљења су да би дјечји додатак у Федерацији Босне и Херцеговине требало уредити на јединствен начин како у погледу услова за остваривања права на дјечји додатак, тако и у погледу износа. Посебно истичу да им је познато да је сачињен Нацрт закона о подршци породици с дјецом, односно учествовали су у наведеном процесу, а од Омбудсмана траже лобирање за усвајање овог закона у даљој парламентарној процедури. Према њиховим сазнањима, у мају 2020. године Парламент Федерације је усвојио Нацрт закона, али су све активности на коначном усвајању закона успорене, због пандемије изазване корона вирусом.

3. Зеничко-добојски кантон

Министарство за рад, социјалну политику и избјеглице Зеничко-добојског кантона актом број 09-31-1525-1/21 од 10. 2. 2021. године доставља упитник и информације које се тичу важећих законских и подзаконских прописа. На подручју Зеничко-добојског кантона, примјењује се Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом³⁵. Право на дјечји додатак припада породици с дјецом која се непосредно брину о дјетету, а чији мјесечни приходи остварени по свим основама изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства не прелазе износ од 15% од просјечне плате кантона (члан 113. став 1). Дјетету без оба или једног родитеља, породици која има дијете ометено у физичком или психичком развоју и породици у којој оба или један родитељ имају најмање 60%) оштећење организма, припада право на дјечји додатак без обзира на имовинско стање (члан 113. став 2). Износ дјечјег додатка утврђује се у мјесечном износу од 2% од просјечне плате кантона, по дјетету. Износ дјечјег додатка из члана 113. став 2 утврђује се у мјесечном износу од 3%, од просјечне

³⁴ Народне новине Западнохерцеговачког кантона, број 16/01, 11/02, 4/04, 9/05, 21/12, 13/14 и 14/16;

³⁵ Службене новине Зеничко-добојског кантона, број: 13/07, 13/11, 3/15 и 2/16;

плате кантона, по дјетету (члан 115). Чланом 116. Закона прописано је да право на дјечји додатак обавезно припада дјетету до навршене 15. године, уколико испуњава услове предвиђене овим законом, да дијете старије од 15 година остварује право на дјечји додатак, под условом да се налази на редовном школовању у основним, средњим и вишим школама, академијама или факултетима, а најдуже до навршене 27. године, ако је неспособно за самосталан живот и рад, а неспособност је наступила до 15. године или у току редовног образовања, а најдуже до навршене 27. године. Дјечји додатак исплаћује се и за вријеме док је дијете усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обавезе у школи, односно факултету, али најдуже до навршене 27. године (члан 117). Дјечји додатак не припада дјетету које је смјештено у установу дјечје и социјалне заштите (члан 118), док дјечји додатак престаје дјетету које ступи у брак, а уколико се утврди да се дјечји додатак ненамјенски користи, надлежни орган старатељства може одредити да се дјечји додатак исплаћује другом родитељу или лицу код ког се дијете налази на издржавању (члан 119). На основу члана 9. и члана 149. Закона о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом, Министарство за рад, социјалну политику и избјеглице Зеничко-добојског кантона Упутством о начину усклађивања новчаних износа, требовању и исплати новчаних накнада и помоћи за права из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, одређује да додатак на дјецу који припада породици која се непосредно брине о дјетету, а чији мјесечни приходи остварени по свим основама изузев примања остварених из социјалне заштите и заштите породице с дјецом, по члану домаћинства не прелазе износ од 15% од просјечне плате кантона (члан 113. став 1) износи 15,86 КМ, док за дијете без оба или једног родитеља или породици која има дијете ометено у физичком или психичком развоју и породици у којој оба или један родитељ имају најмање 60%) оштећење организма, припада право на дјечји додатак без обзира на имовинске услове, дјечји додатак износи 23,79 КМ. Што се тиче података о висини дјечјег додатка, у 2019. години дјечји додатак је износио 15,26 КМ, односно 22,89 КМ у оним случајевима, када право на дјечји додатак има дијете без обзира на приходе у породици, док је за 2020. годину тај износ 15,86 КМ, односно 23,79 КМ.

Слика број 1 Висина дјечјег додатка

Према достављеним статистичким подацима од надлежних центара за социјални рад/служби социјалне заштите на подручју кантона, током 2019. године разматрана су 1.133

захтјева, с напоменом да је 26 захтјева одбијено, а током 2020. године разматрано је 1.088 захтјева, од тога је 19 захтјева одбијено.

Један од најчешћих разлога за одбијање захтјева јесте да мјесечни приходи по члану породице прелазе 15% просјечне плате Зеничко-добојског кантона

Као један од најчешћих разлога за одбијање захтјева наводе чињеницу да мјесечни приходи по члану породице прелазе 15% просјечне плате Зеничко-добојског кантона. У односу на друге одговоре - поред средстава оснивача – као начине финансирања службе социјалне заштите – наводе и донације, као и друго – подршка виших нивоа.

4. Посавски кантон

Министарство здравства и социјалне политике Посавског кантона, 8. 3. 2021. године, доставља тражене податке. Право на дјечји додатак је на подручју овог кантона регулисано Законом о додатку за дјецу³⁶. Према овом закону, корисници права на додатак за дјецу су: родитељ, усвојитељ, старатељ, очух, маћеха, бака, дјед, лице коме је дијете рјешењем надлежног органа повјерено на бригу и васпитање и који живи у домаћинству с дјететом. Право на додатак за дјецу остварује корисник који има пребивалиште у Посавском кантону најмање двије године непрекидно прије подношења захтјева и испуњава услове прописане овим законом.

На подручју Посавског кантона свако дијете има право на додатак, а дјеца која се налазе у тежем социјалном или здравственом стању имају право на увећани додатак

Право на додатак за дјецу припада дјетету до навршене 15. године (члан 3). Право на додатак за дјецу не припада дјечи која су смјештена у установе дјечје и социјалне заштите за које се трошкови смјештаја обезбјеђују у буџету Посавског кантона (члан 4), а уколико се утврди да се додатак за дјецу ненамјенски користи, надлежни центар за социјални рад може одредити да се додатак за дјецу исплаћује другом кориснику, а јасно је и прописано да додатак не може бити предмет извршења (члан 5). Право на додатак за дјецу увећан за 30% припада породици за треће и свако наредно дијете, док право увећано за 50% припада: дјетету без оба или једног родитеља, дјетету с посебним потребама, породици у којој су оба или један родитељ лица с инвалидитетом с процентом инвалидности од 60% и више, дјетету обољелом од шећерне болести, карцинома, леукемија, ТБЦ, целијакије и епилепсије и дјетету корисника помоћи за издржавање – сталне новчане помоћи (члан 7). Поред Закона о додатку за дјецу, Министарство Омбудсманима доставља и податак да се на подручју кантона примјењује Правилник о примјени Закона о додатку за дјецу³⁷. Правилником се

³⁶ Народне новине Посавског кантона, број 3/17

³⁷ Народне новине Посавског кантона, број 5/17;

јасно прописује документација потребна за остваривање права на додатак и остала питања од важности за примјену Закона о додатку за дјецу. Када су у питању подаци који се односе на висину дјечјег додатка, Министарство здравства и социјалне политике Посавског кантона обавјештава Институцију омбудсмана да је висина дјечјег додатка за 2019. годину износила 40,00 КМ, с тим да је основица од 11. мјесеца 2019. године повећана за 5,00 КМ и износила је 45,00 КМ. У 2020. години, дјечји додаток је износио 45,00 КМ, али је од 9. мјесеца повећан за још 5,00 КМ, тако да сада износи 50,00 КМ.

Слика број 2 Висина дјечјег додатка

Током 2019. године разматрана су 193 захтјева, од чега су четири захтјева одбијена, а као разлоге за одбијање захтјева у 2019. години наводе да није пријављено пребивалиште подносиоца захтјева у законском року од двије године од дана подношења захтјева за признавање права на дјечји додаток. Током 2020. разматрано је 220 захтјева, а четири захтјева су одбијена из истих разлога као и у 2019. години. Као изворе финансирања наводе само средства оснивача. Сматрају да центри/службе за социјални рад имају довољно самосталности и да не трпе притисак приликом свог рада и одлучивања.

5. Херцеговачко-неретвански кантон

Министарство здравства, рада и социјалне заштите Херцеговачко-неретванског кантона актом број 06-04-31-511/21 од 19. 3. 2021. године обавјештава Омбудсмана да се право на додаток на дјецу, као једно од права из области заштите породице с дјецом, остварује у складу с одредбама Закона о заштити породице с дјецом³⁸, Упутства за примјену Закона о заштити породице с дјецом³⁹ и Одлуком Владе ХНК о утврђивању износа додатка на дјецу^{40 41}.

³⁸ Народне новине ХНК, број 7/17 и 7/19;

³⁹ Народне новине ХНК, број 9/17 и 8/19;

⁴⁰ Народне новине ХНК, број 2/20;

⁴¹ Министарство уз свој акт доставља упитнике ЦСР Град Мостар, Прозор-Рама, Јабланица, Читлук, Чапљина, Коњиц, Столац, општина Неум (Служба за општу управу и друштвене дјелатности), општина Равно (Одјељење социјалне заштите);

Право на додатак за дјецу, под условима прописаним Законом о заштити породице с дјецом ХНК може остварити родитељ, дијете, други крвни сродник, сродник по тазбини, старатељ, усвојитељ и лица из ванбрачне заједнице која живе у заједничком домаћинству с дјететом (члан 16). Наведена лица могу остварити право на додатак на дјецу уколико укупни мјесечни приход по члану домаћинства не прелази 15% просјечне нето плате остварене у претходној години у Федерацији БиХ (просјечна плата). Износ додатка на дјецу утврђује Влада Херцеговачко-неретванског кантона посебном одлуком, на приједлог Министарства здравства, рада и социјалне заштите. Износ додатка за дјецу из чланка 4. овог закона, утврђује Влада посебном одлуком, с тим да се износ додатка утврђује у већем износу, без обзира на висину прихода домаћинства, а највише до 50% на износ додатка из става (2) овог члана (члан 17). Када су у питању ограничења права на додатак на дјецу, додатак на дјецу не може се остварити за дијете коме је један од чланова заједничког домаћинств, власник или сувласник предузећа или самосталне радње или има регистровану допунску дјелатност. Додатак на дјецу не може се остварити за дијете коме је један од чланова заједничког домаћинства власник или посједник моторног возила у вриједности већој од 10.000,00 КМ, осим ако су у питању лица с инвалидитетом која у складу с прописима из области пореске и царинске политике могу увести, или на домаћем тржишту купити, моторно возило као ортопедско или друго помагало (члан 18). Право на додатак за дјецу припада за дијете до навршене 15. године уколико испуњава услове предвиђене овим законом и Федералним законом, дјетету старијем од 15 година припада право на додатак за дјецу под условом: да се налази на редовном школовању у средњој школи, а најдуже до навршене 19. године, да се налази на редовном школовању на високошколској установи на подручју БиХ, а најдуже до навршене 27. године, да је неспособно за самосталан живот и рад, под условом да је неспособност наступила прије навршене 15. године, или у току редовног школовања, а најдуже до навршене 27. године (члан 19). Право на додатак за дјецу припада дјетету од првог дана наредног мјесеца по подношењу захтјева за остваривање права. Додатак на дјецу исплаћује се и за вријеме док је дијете, усљед болести или лијечења, спријечено да извршава своје обвезе у школи, односно високошколској установи, а најдуже до навршене 27. године. Право на додатак за дјецу не припада за дијете које је смјештено у усвојитељску породицу, у установу социјалне заштите или другу установу, за које се трошкови смјештаја обезбјеђују из буџетских средстава (члан 20). Упутством за примјену Закона о заштити породице с дјецом ближе се уређује поступак, потребна документација и остала питања у вези са остваривањем права из Закона о заштити породице с дјецом. На тражење Омбудсмана достављају и тражене податке из упитника. Дјечји додатак у 2019. години износио је 25,00 КМ, односно 35,00 КМ за дјецу без једног или оба родитеља и за дјецу с инвалидитетом. У 2020. години тај износ је увећан за пет КМ, тако да износи 30,00 КМ, односно 40,00 КМ за дјецу без једног или оба родитеља и за дјецу с инвалидитетом.

Слика број 3 Висина дјечјег додатка

На подручју овог кантона број становника - 222.007, у 2019. години разматрали су 1.203 захтјева за признавање права на додатак, од тога су 19 захтјева одбили. У 2020. години разматрали су 1.189 захтјева, од тога су 11 захтјева одбили, односно одбацили.

Слика број 4 Укупан број разматраних захтјева за подручју Херцеговачко-неретванског кантона

Као најчешће разлоге за одбијање захтјева наводе да је приход по члану домаћинства већи од 15% просјечне нето плате остварене у претходној години у Федерацији БиХ или је члан домаћинства власник или сувласник предузећа или сувласник моторног возила у вриједности већој од 10.000 КМ. Сматрају да центри/службе за социјални рад имају довољно самосталности и да не трпе притисак приликом свог рада и одлучивања. Од свих надлежних служби/центра на подручју овог кантона издвајамо сљедеће податке: **Центар за социјални рад Града Мостара** током 2019. године разматрао је 657 захтјева (девет захтјева одбијено/одбачено), односно у 2020. години, 673 захтјева (само три захтјева одбијена). Као разлоге за одбијање захтјева наводе неиспуњавање услова прописаних законом – приходи прелазе цензус од 15% просјечне нето плате остварене у претходној години у Федерацији БиХ.

Центар за социјални рад Прозор-Рама је током 2019. и 2020. разматрао 83, односно 86 захтјева, од тога ниједан захтјев није одбијен или одбачен, јер се странкама све усмено

појасни у вези са законским ограничењима. Као најчешћи разлог за непризнавање права на дјечји додатак наводе имовинске цензусе. **Центар за социјални рад Јабланица** током 2019. и 2020. године разматрао 101, односно 83 захтјева, а при томе не биљеже број одбијених и/или одбачених захтјева, јер се приликом разговора са странкама све јасно образложи у вези са законским условима за остваривање права и шта је све неопходно од документације. **Центар за социјални рад Читлук** је током 2019. године разматрао 189 захтјева, ниједан није одбијен, док је тај број у 2020. години, 143, с напоменом да је један захтјев одбијен. **Центар за социјални рад Чапљина** током 2019. године разматрао 72 захтјева, само два захтјева су одбијена, док је тај број у 2020. години, 67, с напоменом да је један захтјев одбијен. Као најчешћи разлог за непризнавање права на дјечји додатак наводе имовинске цензусе. **Центар за социјални рад у Коњицу** током 2019. године разматра 54 захтјева, само један захтјев је одбијен и то због регистроване дјелатности у пореској управи, док је тај број у 2020. години, 73, с напоменом да ниједан није одбијен. **Центар за социјални рад Столац** током 2019. године разматрао 34 захтјева, седам захтјева одбијају због имовинских цензуса прописаних законом. Током 2020. године разматрају 48 захтјева а осам одбијају из истих разлога као и 2019. године. **Општина Неум**, Служба за општу управу и друштвене дјелатности обавјештава Омбудсмане да су током 2019. године разматрали седам захтјева, а у 2020. десет захтјева, а при томе ниједан захтјев није одбијен. **Општина Равно**⁴², Одјељење социјалне заштите обавјештава Омбудсмане да у поступку признавања права на дјечји додатак примјењују Закон о заштити породице с дјецом Херцеговачко-неретванског кантона и Упутство за примјену Закона о заштити породице с дјецом. У 2019. години дјечји додатак је износио 25 КМ, а у 2020. години 30 КМ, док су током 2019. године разматрали шест захтјева, а исто толико захтјева и током 2020. године, с напоменом да ниједан захтјев није одбијен.

6. Кантон 10 (Херцегбосански кантон)

Министарство рада, здравства социјалне заштите и избјеглих Херцегбосанског кантона⁴³ обавјештавају Омбудсмане да приликом одлучивања по захтјевима за признавање права на дјечји додатак примјењују Одлуку о додатку за дјецу⁴⁴ и Одлуку Владе Херцегбосанског кантона о висини износа додатка за дјецу број 01-02-51-1/18. Наводе да износ додатка за дјецу утврђује Влада Херцегбосанског кантона посебном одлуком на приједлог Министарства рада, здравства, социјалне заштите и избјеглих. За реализацију одлуке задужен је Завод за здравствено осигурање Херцегбосанског кантона, који о праву на додатак за дјецу рјешава Министарство рада, здравства, социјалне заштите и избјеглих. Надлежни центри/службе за социјалну заштиту финансирају се из средстава оснивача – из буџета општина, кантона и Федерације Босне и Херцеговине. Висина дјечјег додатка у 2019. и у 2020. години износи 30,00 КМ мјесечно.

⁴² Доставили податке Омбудсменима и непосредно на мејл од 15. 3. 2021. године;

⁴³ Актом број 09-04-31-93-3/21 од 30. 3. 2021. године;

⁴⁴ Народне новине ХБК, број 2/18;

Слика број 5 Висина дјечјег додатка

Током 2019. године разматрали су 400 захтјева који се односе на остваривање права на дјечји додаток и да су четири захтјева одбијена, а током 2020. године разматрано је 327 захтјева и три захтјева су одбијена.

Најчешћи разлог одбијања захтјева јесте да корисник није имао пребивалиште на подручју кантона три године непрекидно прије подношења захтјева

Као најчешћи разлог одбијања захтјева наводе да корисник није имао пребивалиште на подручју кантона три године непрекидно прије подношења захтјева. Сматрају да центри/службе за социјалну заштиту имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додаток и при томе, приликом одлучивања, нису подложни никаквим притисцима.

7. Тузлански кантон

Министарство за рад, социјалну политику и повратак Тузланског кантона⁴⁵ обавјештава Омбудсмане да приликом одлучивања по захтјевима за признавање права на дјечји додаток примјењују Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом - пречишћени текст⁴⁶, Одлуку о висини дјечјег додатка за 2021. годину, број 02/1-22-1622-1/21 од 23. 2. 2021. године и Упутство о начину успостављања и остваривања права на дјечји додаток и увећани дјечји додаток број 09/1-1622-312-3/21 од 25. 2. 2021. године. Надлежни центри/службе за социјалну заштиту финансирају се из средстава оснивача (буџета општина, кантона и Федерације Босне и Херцеговине), својом дјелатношћу и из донација. Висина дјечјег додатка је током 2019. године износила 20,00 КМ, односно за породице које имају троје и више дјеце дјечји

⁴⁵ Актом број 09/1-31-сл-/21 од 31. 3. 2021. године;

⁴⁶ Службене новине Тузланског кантона, број 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 и 12/20;

додатак износи 40,00 КМ мјесечно по дјетету, а износ увећаног додатка је 50 КМ. У 2020. години, дјечји додатак је износио 25,00 КМ, док за породице које имају троје и више дјеце дјечји додатак је износио 42,00 КМ, а увећани износ дјечјег додатка је остао исти као и у 2019. години, 50 КМ.

Слика број 6 Висина дјечјег додатка

Према подацима Министарства за рад, социјалну политику и повратак Тузланског кантона у 2019. години право на додатак за дјецу остварила је 7.301 породица, односно 9.634 дјеце, док број одбијених захтјева није значајан – 30 захтјева је одбијено, нпр. податак за град Тузла – само четири захтјева су одбијена. За 2020. годину право на додатак је остварило 7.846 породица, односно 9.412 дјеце, док је број одбијених захтјева 27 и као примјер опет наводе податак за град Тузла да су само три захтјева одбијена.

Најчешћи разлози одбијања захтјева за остваривање права на додатак јесу ти да је породица напустила земљу, породица је промијенила пребивалиште или су настале промјене у приходима породице

Најчешћи разлози за одбијање захтјева за остваривање права на додатак јесу ти да је породица напустила земљу, породица је промијенила пребивалиште или су настале промјене у приходима породице. Сматрају да центри/службе за социјалну заштиту имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додатак и при томе, приликом одлучивања, нису подложни никаквим притисцима. Омбудсмани додају и да из Одлуке о висини дјечјег додатка за 2021. годину, број 02/1-22-1622-1/21 од 23. 2. 2021. године произлази да је Влада Тузланског кантона одредила висину дјечјег додатка и дјечји додатак износи 25,00 КМ по једном дјетету мјесечно, изузимајући породице с троје и више дјеце за који се дјечји додатак утврђује у висини од 43,00 КМ мјесечно, по сваком дјетету из те породице. Према овој одлуци, успоставу овог права вршиће надлежни центар за социјални рад у складу с Упутством о начину успостављања и остваривања права на дјечји додатак које у року од седам дана од дана доношења ове одлуке, доноси министар за рад, социјалну политику и повратак у Влади Тузланског кантона. Новчана средства се

обезбјеђују у буџету кантона, надлежно кантонално министарство прати реализацију Одлуке и о томе извјештава Владу Тузланског кантона, док су за реализацију Одлуке, поред надлежног кантоналног министарства, надлежни и центри за социјални рад с подручја Тузланског кантона. Одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. 1. 2021. године до 31. 12. 2021. године. У складу с наведеном одлуком, Министарство за рад, социјалну политику и повратак доноси Упутство о начину успостављања и остваривања права на дјечји додатак и увећани дјечји додатак. Упутством број 09/1-11-1622-3/21 од 25. фебруара 2021. године регулише се начин успостављања и остваривања права на дјечји додатак за дјецу из породица у којима мјесечни приход по члану домаћинства не прелази 7% просјечне плате у Тузланском кантону, а у складу с Одлуком број 02/1-22-1622-1/21 од 23. фебруара 2021. године. Увећани дјечји додатак за дјецу са сметњама у развоју, дјецу обољелу од целијакије, ТБЦ, леукемије, карцинома и шећерне болести, у складу је с Одлуком министра за рад, социјалну политику и повратак у Влади Тузланског кантона о одобравању средстава за увећани дјечји додатак за 2021. годину, број 09/1-11-1622-2/21 од 25. 2. 2021. године. Упутством је јасно прописано да рјешење о утврђивању права и висини дјечјег додатка доносе мјесно надлежни центри за социјални рад и таксативно је побројана сва потребна документација за признавање права на дјечји додатак. Центри за социјални рад континуирано прате промјене стања и услова на основу којих је утврђено право и сагласно томе врше контролу успостављеног права и у сарадњу са Службом за запошљавање ТК утврђују евентуалне промјене у статусу незапослених лица, односно центри обавезују кориснике права да су дужни обавијестити о свакој промјени која повлачи губитак права у року од 30 дана од дана настале промјене, али имају и обавезу да упознају кориснике са свим промјенама које треба да пријаве и које могу да доведу до губитка права.

8. Босанско-подрињски кантон

Министарство за социјалну политику, здравство, расељена лица и избјеглице Босанско-подрињског кантона⁴⁷ обавјештава Омбудсмане да приликом одлучивања о остваривању права на дјечји додатак примјењују Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом⁴⁸ и Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом Босанско-подрињског кантона⁴⁹. Надлежни достављају и тражене податке путем упитника. Служба социјалне заштите се финансира из средстава оснивача. У 2019. години, дјечји додатак износио је 29,00 КМ, односно 43,50 КМ, а исто толико је износио и у 2020. години.

⁴⁷ Акт број 08-31-490-1/21 од 22. 3. 2021. године;

⁴⁸ Службене новине Федерације Босне и Херцеговине, бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 и 45/16;

⁴⁹ Службене новине Босанско-подрињског кантона Горажде, број 10/00, 5/03, 5/05, 3/08, 2/13, 12/13, 4/14 и 13/20;

Слика број 7 Висина дјечјег додатка

Током 2019. године разматрали су 86 захтјева који се односе на дјечји додатак и само су три захтјева одбијена, а током 2020. године тај број је износио 92, док је осам захтјева одбијено.

Најчешћи разлози за одбијање захтјева су имовински цензус и посједовање моторног возила

Као најчешће разлоге за одбијање захтјева наводе имовински цензус и посједовање моторног возила. Сматрају да центри/службе за социјалну заштиту имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додатак и при томе, приликом одлучивања, нису подложни никаквим притисцима.

9. Средњобосански кантон

Министарство здравства и социјалне политике Средњобосанског кантона доставља акт број 08-31-821/21 од 22. 2. 2021. године и испуњене упитнике надлежних центара за социјални рад и то Нови Травник, Доњи Вакуф, Бусовача, Горњи Вакуф-Ускопље, Витез, Јајце, Травник, Бугојно, односно надлежних служби за социјалну заштиту и то општине Крешево, Добретићи, Кисељак и Фојница с подручја кантона. Омбудсмани су из достављених података установили да је на подручју овог кантона дјечји додатак за 2019. годину износио 32,50 КМ, док је у 2020. години тај износ био увећан и износио је 34,00 КМ.

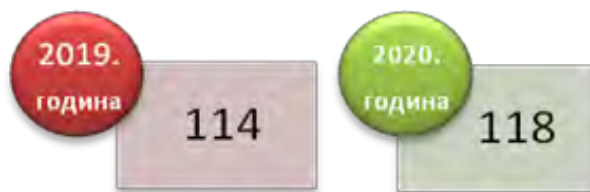
Слика број 8 Висина дјечјег додатка

Од свих надлежних служби/центра на подручју овог кантона издвајамо сљедеће податке: **Центар за социјални рад Нови Травник** је током 2019. године разматрао 13 захтјева за признавање права на дјечји додаток, с напоменом да је само један захтјев одбијен.

Одустају од подношења захтјева при усменом појашњењу шта је све неопходно испунити да би се право остварило, а најчешћи разлози одбијања су неиспуњење законских услова (имовински цензус)

Како истичу, многи одустају од подношења захтјева при усменом појашњењу шта је све неопходно испунити да би се право остварило, односно најчешћи разлози одбијања су неиспуњење законских услова (имовински цензус). Током прошле, 2020. године разматрали су само четири захтјева за признавање права на дјечји додаток и у сва четири случаја ово право је признато. **Центар за социјални рад Доњи Вакуф** је у 2019. години разматрао четири захтјева, два захтјева су одбијена, због неиспуњења законског услова који се тиче имовинског цензуса, а током 2020. године разматрано је шест захтјева, а један је одбијен, због чињенице посједовања два возила од којег је једно возило млађе од 15 година. **Центар за социјални рад Бусовача** је у 2019. години разматрао 12 захтјева, а при томе је девет захтјева одбијено, а у 2020. години разматрао је пет захтјева и исто толико је одбио због како наводе „*престроге законске регулативе за остваривање права*“. **Центар за социјални рад Горњи Вакуф – Ускопље** наводи да су у 2019. години разматрали 8 захтјева, од тога ниједан захтјев није одбијен, док је у 2020. години тај број износио 11, али је један захтјев одбијен. Наводе да су најчешћи разлози одбијања захтјева неиспуњавање прописаних услова у погледу мјесечних примања која прелазе дозвољени имовински цензус. У 2019. години **Центар за социјални рад Витез** разматрао је 24 захтјева, од тога је 12 одбијено, док су у 2020. години разматрали 31 захтјев, с напоменом да је 15 одбијено, а због неиспуњења законом прописаних услова. Занимљиво је да као један од разлога наводе „*неуважавање чињенице да се не уписује име једног родитеља у родни лист*“. **Центар за социјални рад Јајце** у 2019. години разматра 10 захтјева за признавања права на дјечји додаток, а само

један захтјев одбија, док је у 2020. години тај број износио 11 и један је захтјев одбијен јер није дата сагласност иако су били испуњени услови из члана 144, а у међувремену је дијете умрло. **Центар за социјални рад Травник** је у 2019. години разматрао 15 захтјева, један захтјев је одбијен, док је у 2020. години поступао по 12 поднесених захтјева, а ниједан захтјев није одбијен. Разлози за одбијање су неиспуњавање законом одређених услова. **Центар за социјални рад Бугојно** је у 2019. години разматрао 17 захтјева, а током 2020. године 27 захтјева, с напоменом да ниједан захтјев није одбијен. **Надлежна служба при општини Крешево** је током 2019. године разматрала један захтјев који је одбила зато што нису били испуњени услови прописани законом за остваривање права. Током 2020. године разматрана су четири захтјева и ниједан захтјев није одбијен. **Служба за социјалну заштиту при општини Кисељак** је током 2019. године разматрала осам захтјева, само је један захтјев одбијен због неиспуњавања законом прописаних услова, док су током 2020. године разматрали пет захтјева. **Служба за општу управу, друштвене дјелатности и финансије општине Добретићи** обавјештава да током 2019. и 2020. године нису имали поднесен ниједан захтјев за признавање права на дјечји додаток. **Служба за општу управу и борачко-инвалидску заштиту општине Фојница** је током 2019. и 2020. године разматрала само по два захтјева.

Слика број 9 Укупан број разматраних захтјева за подручју Средњобосанског кантона

10. Кантон Сарајево

Министарство за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице Кантона Сарајево актом број 13-04/2-04-13090-1/21 од 21. 5. 2021. године доставља тражене податке путем упитника тако да надлежно министарство доставља податке о висини дјечјег додатка у Кантону Сарајево, док надлежне општинске службе достављају остале податке (податке о броју разматраних захтјева и одбијених захтјева за признавање права на дјечји додаток током 2019. и 2020. године, о најчешћим разлозима за одбијање захтјева и о сарадњи с релевантним актерима и то општина Вогошћа, Илијаш, Трново, Ново Сарајево, Центар, Хаџићи, Стари Град Сарајево и Илица).

Министарство обавјештава Омбудсмане о висини дјечјег додатка:

Висина дјечјег додатка за 2019. годину

- од 1. 1. 2019. године до 31. 3. 2019. године обични додаток 42,00 КМ, увећани 63,00 КМ;
- од 1. 4. 2019. године до 1. 10. 2019. године обични додаток 44,00 КМ, увећани 66,15 КМ;
- од 1. 10. 2019. године до 31. 12. 2019. године, обични додаток 46,20 КМ, увећани 69,30 КМ.

Висина дјечјег додатка за 2020. годину

- од 1. 1. 2020. године до 1. 4. 2020. године, обични додатак 46,20 КМ, увећани 69,30 КМ;
- од 1. 4. 2020. године обични 49,00 КМ, увећани 73,50 КМ.

Надлежна општинска служба у **Вогошћи** разматрала је током 2019. године 110 захтјева и одбила је 10 захтјева, док је током 2020. године разматрала 123 захтјева, а 12 захтјева је одбила. Као разлоге за одбијање наводе цензус, посједовање моторног возила и непотпуна документација.

Омбудсмани се користе приликом да надлежне у општини Вогошћа позову да, полазећи од најбољег интереса дјетета, не одбијају захтјеве за признавање права на дјечји додаток ради непотпуне документације, већ да помогну странкама/родитељима и ако је потребно, прибаве сву неопходну документацију службеним путем, сопственим ресурсима.

Надлежна општинска служба из **Илијаша** је током 2019. године разматрала 132 захтјева за признавање права на дјечји додаток, док је 12 захтјева одбијено, због имовинских цензуса и посједовања моторног возила. Током 2020. године разматрали су 232 захтјева, док су 52 захтјева одбијена.

Из општине **Трново** наводе да су током 2019. године разматрали 27 захтјева и ниједан захтјев није одбијен, док је у 2020. години разматрано 28 захтјева и само један одбијен, а као разлог одбијања наводе посједовање моторног возила.

Општина **Ново Сарајево** у 2019. години, разматрала је 726 захтјева, од тога је 16 захтјева одбијено, због чињеница што укупни приходи прелазе законски лимит и посједовања моторног возила. Током 2020. године разматрали су 802 захтјева, а 17 је одбијено из истих разлога као и претходне, 2019. године.

Општина **Центар** доставља податке о томе да су током 2019. године разматрали 210 нових захтјева, а по обнови 560, што укупно износи 770 захтјева, а одбили су 40 захтјева, због посједовања моторног возила и што укупни приходи прелазе законски лимит. У 2020. години разматрају нових 230 захтјева, а по обнови 630, што укупно износи 860 захтјева, а одбили су 50 захтјева, из истих разлога као и претходне, 2019. године.

Из општине **Хацићи** наводе да су у 2019. години разматрали 816 захтјева, од тога је 10 одбијено, због прекорачења цензуса, док је број разматраних захтјева током 2020. године износио 791, а одбијено је 19, из истих разлога као и 2019. године.

Општина **Стари Град Сарајево** је током 2019. године разматрала 850 захтјева, док је 17 захтјева одбијено, због „посједовања аутомобила и високих примања“, док је тај број у 2020. години, 814, а одбијено је 13 захтјева за признавање права на дјечји додаток из истих разлога као и претходне године.

Надлежна служба за рад, социјална питања, здравство, избјеглице и расељена лица **општине Илица** наводи да су у 2019. години разматрали 642 захтјева, а одбили 51, због

тога што укупни приходи прелазе прописани цензус по члану домаћинства. У 2020. години разматрали су 497 захтјева, одбили 26, из истог разлога.

Сви надлежни су одговорили да сматрају да имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додатак и да нису подложни различитим врстама притисака приликом одлучивања по тим захтјевима.

Министарство за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице Кантона Сарајево, приликом одлучивања о захтјеву за остваривање права на додатак за дјецу примјењује:

- Закон о управном поступку (Службене новине Федерације Босне и Херцеговине, број 2/98 и 48/99);
- Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом Федерације Босне и Херцеговине (Службене новине Федерације Босне и Херцеговине, бр. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 и 40/18);
- Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом (Службене новине Кантона Сарајева, број 38/14 - Пречишћени текст, 38/16, 44/17 и 28/18);
- Инструкција о износима новчаних давања по Закону о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице с дјецом (Службене новине Кантона Сарајева, бр.17/20 и 45/20);
- Одлука о висини коефицијента за обрачун просјечне нето плате остварене у Кантону Сарајево у 2019. години (Службене новине Кантона Сарајева, број 15/20).

Омбудсмане обавјештавају да је додатак на дјецу у 2020. години остварило просјечно мјесечно 4.195 дјеце, у новчаном износу од 49,00 КМ по дјетету. У односу на укупан број остварених права корисника заштите породице с дјецом, удио додатка на дјецу је 36,50%. Просјечно, мјесечно највећи број корисника овог права евидентиран је у општини Нови Град (1.175), а најмањи у општини Трново (20 корисника). Увећани додатак на дјецу у 2020. години остварило је 2.336 дјеце, у новчаном износу од 69,30 КМ по дјетету. У односу на укупан број остварених права корисника заштите породице с дјецом, удио увећаног додатка на дјецу је 20,32%. Просјечно, мјесечно највећи број корисника овог права евидентиран је у општини Нови Град (690), а најмањи у општини Трново (осам корисника).

II. РЕПУБЛИКА СРПСКА

Јавни фонд за дјечју заштиту Републике Српске на тражење Омбудсмана доставља тражене податке 18. 2. 2021. године⁵⁰. Дјечја заштита у Републици Српској финансира се тако да је утврђена стопа доприноса која се издваја за дјечју заштиту, а уколико се не успију обезбиједити потребна средства на основу стопе доприноса, као начине финансирања наводе буџет Републике Српске, средства од издвајања, односно промета хартија од вриједности, поклоне, донације, прилоге правних и физичких лица, кориштење расположивих средстава и кредитирање. У 2019. години дјечји додатак је износио за друго и четврто дијете 39,60 КМ, а за треће 79,20 КМ, док је за дјецу под старатељством и дјецу

⁵⁰ Подаци достављени путем електронске поште (попуњен упитник) од стране Александре Тодоровић, помоћнице директора за остваривање права, правне и опште послове;

која право остварују независно од материјалних услова и без обзира на ред рођења, у складу са чланом 19. Законом о дјечјој заштити, 101,20 КМ. У 2020. години дјечји додатак износио је за друго и четврто дијете 40,50 КМ, а за треће дијете 81,00 КМ, док је за дјецу под старатељством и дјецу која право остварују независно од материјалних услова и без обзира на ред рођења, у складу са чланом 19. Законом о дјечјој заштити, 103,50 КМ.

Слика број 10 Висина дјечјег додатка

Током 2019. године број разматраних захтјева за признавање права на дјечји додатак износио је 12.908, с напоменом да је 640 захтјева одбијено⁵¹, а као најчешће разлоге издвајају да примања по члану породице не задовољавају законом прописани цензус, да право не могу остварити прво, пето и свако наредно дијете и да је дијете прешло добну границу. Током 2019. године број разматраних захтјева за признавање права на дјечји додатак износио је 11.135, од тога су 792 захтјева одбијена или одбачена⁵² из истих разлога као и у 2019. години. Како из Фонда истичу од 1. јануара 2020. године на снагу је ступио Закон о измјенама и допунама Закона о дјечјој заштити⁵³ и првостепени поступак из области дјечје заштите пренесен је с центара за социјални рад у надлежност Јавног фонда за дјечју заштиту, односно његових организационих јединица. Управо могућност постојања евентуалних притисака, као и остале аномалије које су, или би настале, у спровођењу првостепеног поступка по захтјевима за остваривање права на додатак на дјецу, један је од разлога преноса надлежности на организационе јединице Фонда. Цијенећи посљедње истакнуте измјене и допуне, Омбудсмани су 25. 3. 2021. године послали упит Фонду и затражили њихово мишљење о томе како су се измјене и допуне из 2020. рефлектовале на крајње кориснике, односно на дјецу и њихове породице, као и податке о формирању нових организационих јединица при Фонду⁵⁴.

⁵¹ Рјешењима захтјеви одбијени и закључцима захтјеви одбачени због непотпуне документације;

⁵² Рјешењима захтјеви одбијени и закључцима захтјеви одбачени због непотпуне документације;

⁵³ Службени гласник Републике Српске, број 107/19;

⁵⁴ Омбудсмани су актом од 25. 3. 2021. године затражили актуелне/тренутне податке о броју филијала/пословних јединица и њихов број прије јануара 2020. године, те податке о броју запослених у сједишту Јавног фонда, филијама и пословницама широм Републике Српске (прије и после јануара 2020), као и мишљење да ли је корисницима права омогућен лакши приступ и да ли лакше остварују своја права и

Јавни фонд за дјечју заштиту Републике Српске актом број П-1721/2021 од 19. 4. 2021. године обавјештава Омбудсмане да су у складу са својим Статутом број УО-279/2020-2 од 23. 3. 2021. године установљене организационе јединице у функцији провстепеног органа за рјешавање о правима из дјечје заштите, према територијалном принципу и то филијале у Бањалуци, Бијељини, Добоју, Источном Сарајеву, Приједору и Требињу. Све филијале су успостављене сукцесивно у току 2020. године, закључно с децембром – организовање и пуштање у процес филијале у Приједору. Прије јануара 2020. године није успостављена ниједна организациона јединица, јер је Закон о измјенама и допунама Закона о дјечјој заштити ступио на снагу 1. 1. 2020. године, а Фонд је био у обавези да сходно одредби члана 59а став 2 истог закона своју организацију и опште акте усклади с одредбама Закона у року од једне године од дана његовог ступања на снагу. Ставом 3 члана 59а прописано је да ће до усклађивања организације Фонда послове из члана 38. Закона обављати надлежни центри за социјални рад, односно службе за социјалну заштиту јединица локалне самоуправе. У периоду од јануара до децембра 2019. године у Фонду су била запослена 43 радника, а с даном израде акта достављеног Омбудсманима (19. 4. 2021. године), централа Фонда има 41 запослено лице, док је у филијалама, у чијем су саставу и пословнице, запослено укупно 97 радника. Појашњавају да су били једина институција специфичног статуса, односно различити од других фондова и установа, јер се првостепени поступак проводио у другим установама, док се исплата права, по тим спроведеним поступцима, вршила из буџета Фонда. Како наводе, све поменуто је проузроковало проблеме у раду који су се првенствено огледали у неједнакостима у поступањима и кашњењу у рјешавању захтјева.

Најчешћи разлог одбијања захтјева за дјечји додатак јесте да примања по члану породице не задовољава законом прописани цензус

Забилежен је већи број предмета у којим су се грешке из провстепеног поступка исправљале у другостепеном, јер, према њиховим наводима, радници нису били фокусирани само на један посао. Јасно је да су радници центара за социјални рад, поред послова из дјечје заштите, обављали и друге послове. Закључују да је ријеч о важном сегменту друштва и државе и да је било неопходно спојити поступке у једну институцију, односно дати значај и првостепеном систему из области дјечје заштите. Сматрају да Фонд на тај начин може имати позитивне ефекте у смислу рационалног трошења средстава за исплату права, односно квалитетну контролу трошења средстава. Ово је, према њиховим ријечима, само један позитиван ефекат којим се руководио законодавац, док остале ефекте није могуће још анализирати. Анализа би у овом моменту била преурањена због тога што комплетан систем филијала постоји тек неколико мјесеци. Када су у питању буџетска средства Републике Српске, сматрају да се отприлике све своди на исто, јер су од запошљавања нових радника растерећени буџети локалних јединица самоуправе.

нпр. да ли је Влада Републике Српске или Фонд радио одређене процјене о повећању или смањењу буџетских трошкова Републике Српске, с обзиром на протек једне календарске године од ступања на снагу измјена и допуна).

III. БРЧКО ДИСТРИКТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Влада Брчко дистрикта – Одјељење за здравство и остале услуге актом број 05-127ОСШ-0003/21 од 9. 4. 2021. године обавјештава Омбудсмане да у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине постоје три врсте права у области дјечје заштите које корисници (родитељ, старатељ, усвојитељ) могу остварити за дјецу, уколико испуњавају законом прописане услове:

- право на дјечји додатак;
- право на матерински додатак;
- право на помоћ за опрему новорођенчета.

Право на додатак за дјецу, као новчано давање, има сваки грађанин Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, под условима предвиђеним законом. Доплата на дјецу нема грађанин дистрикта који има регистровано приватно предузеће, самосталну радњу или се бави другим видом приватне дјелатности која подлијеже плаћању пореза или паушала, као и лица чија мјесечна примања прелазе цензус од 15% мјесечне плате у дистрикту по члану домаћинства. Висина дјечјег додатка износи 10% од просјечне плате остварене у Брчко дистрикту БиХ, увећан за 50% за дјецу без једног или оба родитеља, дјетету без родитељског старања, породици која има дијете ометено у психичком или физичком развоју, породици у којој су оба или један родитељ инвалиди од I до VI (завршно са VI) групе или инвалидна лица са степеном инвалидности 70% и више.

Истим актом таксативно наводе и законске услове за остваривање права на матерински додатак и права на помоћ за опрему новорођенчета.

У складу са Законом о дјечјој заштити и у складу са Закључцима о мјерама координације, провјере података и извјештавања између органа јавне управе и институција Брчко дистрикта БиХ, Пододјељење за социјалну заштиту спроводи три ревизије корисника права на дјечји додатак годишње, и то у периоду од 1. 2. до 31. 3, и у периоду од 1. 9. до 31. 10, док се трећа односи на мјесечну ревизију корисника права на додатак за дјецу, у складу са Закључцима (подаци од Завода за запошљавање, Инспекторат, школа). Због тога, како истичу, имају велики број актуелних предмета, као новоподнесених и поново поднесених захтјева за остваривање права на дјечји додатак, али и велик број обустава на мјесечном нивоу (обуставе се односе на кориснике права којима то право престаје по службеној дужности). Служба дјечје заштите Пододјељења за социјалну заштиту Одјељења за здравство и остале услуге Владе БДБиХ је у 2020. години обрадило цирку 3.734 предмета (донесена рјешења), везана за остваривање права из дјечје заштите, као и обустава, престанак права и одбијеница. У истом периоду донесена су **792** позитивна рјешења за остваривање права на дјечји додатак, с напоменом да није ријеч само о новим захтјевима, него и на ситуације да нпр. странка изгуби право у марту, јер се није јавила на ревизију и поднесе нови захтјев у сљедећем мјесецу с позитивним исходом за странку, 394 рјешења за остваривање права на матерински додатак и 618 рјешења за остваривање права на помоћ за опрему новорођенчета. У 2019. години обрађено је и донесено цирку 3.605 – од тога 804 позитивна рјешења за остваривање права на дјечји додатак, 463 за матерински додатак и 682 за остваривање права на помоћ за опрему новорођенчета.

Као најчешће разлоге за одбијање и престанак права на дјечји додаток наводе да странка нема пребивалиште на територији Брчко дистрикта Босне и Херцеговине најмање двије године уназад до дана подношења захтјева, просјечна примања по члану домаћинства прелази 15% од просјечне плате у дистрикту, дијете је напустило школовање или недостављање потврде да се дијете редовно школује (за дјецу старију од 15 година), нередовно јављање на Завод за запошљавање Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, а све у складу са Законом о дјечјој заштити.

Најчешћи разлог за одбијање захтјева на дјечји додаток јесте да странка нема пребивалиште на територији Брчко дистрикта Босне и Херцеговине најмање двије године уназад до дана подношења захтјева

Потом истичу да је број одбијених захтјева на годишњем нивоу низак, с обзиром да се странкама увијек детаљно објасни ко има право на дјечји додаток, матерински додаток и помоћ за опрему новорођенчета и шта им је све потребно од документације, односно тај број не прелази више од 30 рјешења годишње - рјешења којима се одбијају захтјеви за признавање права.

Када је у питању висина дјечјег додатка, како је већ наведено износи 10% од просјечне плате у дистрикту, увећан је за 50% за одређене категорије и у 2019. години износио је између 89,00 и 94,00 КМ, односно увећани дјечји додаток износио је 134,00 и 140,00 КМ. У 2020. години висина дјечјег додатка износила је између 92,00 и 95,00 КМ, односно 139,00 и 142,00 КМ за увећани дјечји додаток.

Слика број 11 Висина дјечјег додатка

Надлежни из Брчко дистрикта достављају податке и о висини материнског додатка и о висини једнократне помоћи за опрему новорођенчета, а сва примања/накнаде обезбјеђују се из буџета Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Напомињу да је Пододјелење за социјалну заштиту у потпуности независно при одлучивању по захтјевима за остваривање права из дјечје заштите и нису подложни никаквим притисцима при доношењу рјешења, а

током поступака примјењују одредбе Закона о дјечјој заштити БДБиХ⁵⁵ и Закона о управном поступку Брчко дистрикта БиХ.⁵⁶

ДЈЕЧЈИ ДОДАЦИ У ДРУГИМ ЕВРОПСКИМ ДРЖАВАМА⁵⁷

Омбудсмани су затражили податке о остваривању права на дјечји додатак у другим европским државама, а посредством Европске мреже Омбудсмана за дјецу Европе (скр. ЕНОЦ). Мрежа представља непрофитну организацију чије су чланице европске независне институције за заштиту права дјетета са основним циљем – заштита и промоција права дјетета у складу са УН Конвенцијом о правима дјетета. Мрежа има 43 институције у 34 земље, чланице Савјета Европа, од тога 22 земље су чланице Европске уније⁵⁸. Затражене су информације о законским основама и условима за остваривање и признавање права на дјечји додатак и о висини дјечјих додатака.

Према ријечима колега с **Кипра**⁵⁹ право на дјечји додатак се на Кипру остварује на основу Закона о дјечјем додатку из 2002. године. Право на дјечји додатак има свака породица која има стално пребивалиште најмање пет година прије подношења захтјева за признавање права, под условима да годишњи приход породице с једним дјететом не прелази 49.000 евра, односно да годишњи приход породице с двоје дјеце не прелази 59.000 евра. За породицу с више од двоје дјеце, износ годишњег породичног додатка повећава се за 5.000 евра за свако наредно дијете, с напоменом да сви приходи породице не прелазе 1.200.000 евра годишње. Колеге с Кипра су послале табеларни приказ и критеријуми/параметри за остваривање права на дјечји додатак јесу број дјеце у породици и годишњи приход породице:

Број дјеце у породици	Годишњи приход породице до €19.000	Годишњи приход породице €19.000 - €39.000	Годишњи приход породице €39.000 - €49.000	Годишњи приход породице €49.000 - €59.000
1	€475 по дјетету годишње	€425 по дјетету годишње	€380 по дјетету годишње	€0 по дјетету годишње
2	€570 по дјетету годишње	€520 по дјетету годишње	€380 по дјетету годишње	€345 по дјетету годишње
3	€1.045 по дјетету годишње	€995 по дјетету годишње	€760 по дјетету годишње	€690 по дјетету годишње

⁵⁵ Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, бр. 18/20, 29/20, 41/20;

⁵⁶ Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, број 48/11- пречишћен текст, 21/18 и 23/19;

⁵⁷ У остављеном року на тражење Омбудсмана Босне и Херцеговине, податке су доставиле колеге из Бугарске, Пољске, Кипра, Словеније, Италије, Велса, Естоније, Финске и Баскије (АТ у Шпанији);

⁵⁸ Више о самој мрежи на www.enoc.eu;

⁵⁹ The Commissioner for the Children Rights Office Cyprus;

4 или више	€1.675 по дјетету годишње	€1.525 по дјетету годишње	€1.260 по дјетету годишње	€1.135 по дјетету годишње

Омбудсман **Баскије** (аутономне заједнице у Шпанији) обавјештава да је на територији цијеле Шпаније, до јуна прошле, 2020. године, свим родитељима или старатељима дјеце за свако дијете исплаћивало накнаде, с напоменом да су право на дјечје додатке задржала дјеца с посебним потребама, односно с процентом инвалидитета преко 33% и износи 1.000 евра годишње. Када је у питању Баскија, исплаћују се накнаде/додачи породицама с дјецом. То право остварују родитељи или старатељи или хранитељи, а услов за остваривање права је најмање једна година пребивалишта на подручју Баскије, прије подношења захтјева за признавање права. Посебно истичу да се води много рачуна о томе да је ријеч о ефективном, односно активном и стварном пребивалишту. Дјечји додачи изnose 400, 500 или 900 евра у зависности од прихода породице. Износи се удвостручују ако је ријеч о дјетету с инвалидитетом преко 33% или је у потпуности зависно о другом лицу.

Омбудсман за дјецу **Велса** наводи у свом одговору да све породице, осим оних с веома високим примањима (један или оба родитеља зарађују више од 50.000 £ годишње), имају могућност да остваре дјечји додаток. Дјечји додаток исплаћује се једном родитељу или лицу које је одговорно за дјете млађе од 16 година или до 20 година ако је на одобреном образовању или обуци, а износи 21,05 £ седмично за прво дијете и 13,95 £ за свако наредно рођено дијете.

Из Омбудсмана **Словеније** одговарају да у Републици Словенији дјечји додаток представља додаток на доходак намијењен уздржавању, васпитању и образовање дјетета, а износ дјечјег додатка се одређује према приходовној групи породице. Право на дјечји додаток одобрава се на период од највише годину дана, те се исплаћује мјесечно. Од 1. фебруара 2020. године износи дјечјег додатка за дијете у основној школи или до 18. године су, а све у зависности од укупних примања породице по члану:

- прво дијете 20,36 – 117,05 евра
- друго дијете 28,16 – 128,75 евра
- треће и свако наредно дијете 35,95 – 140,47 евра

Од 1. фебруара 2020. године износи дјечјег додатка за дијете у средњој школи, али најдуже до 18. године, све у зависности од укупних примања породице по члану изnose:

- прво дијете 23,43 – 117,05 евра
- друго дијете 31,23 – 128,75 евра
- треће и свако наредно дијете 40,85 – 140,47 евра

Ако предшколско дијете млађе од четири године није уписано у установу за предшколско образовање у складу с прописима који уређују предшколске установе, појединачни износ дјечјег додатка увећава се за 20%. За дјецу која живе са самохраним родитељем, појединачни износ дјечјег додатка повећава се за 30% за свако дијете.

Из Омбудсмана за дјецу **Пољске** наводе да су породични додаци прописани Законом о породичним давањима из 2003. године. Породични додатак додјељује се ако просјечни мјесечни породични приход по лицу или приход ученика не прелази 674,00 ПЛН⁶⁰. Ако је члан породице дијете с потврдом о инвалидности или потврдом о умјереном или тешком инвалидитету, породични додатак одобрава се ако просјечни мјесечни приход породице по лицу или приход лица које студира не прелази 764,00 ПЛН.

Породични додатак додјељује се за дјецу до 18 година или уколико су на редовном школовању најдуже до 21. године, те уколико се ради о лицу које има потврду о умјереном или тешком инвалидитету до 24 године ако наставља школовање у школи или на факултету.

Износ породичног додатка је мјесечни:

- 1) 95,00 ПЛН за дијете до 5 година;
- 2) 124,00 ПЛН за дијете од 5 до 18 година;
- 3) 135,00 ПЛН за дијете од 18 до 24 године.

Колеге из **Италије** наводе да је дјечји додатак заснован на универзалном принципу и представља економску корист која се додјељује свим породицама са издржаваном дјецом. Дјечји додатак се признаје сљедећим категоријама:

- а) признавање мјесечне накнаде за свако издржавано малољетно дијете, почев од седмог мјесеца трудноће. За дјецу након друге године живота износ додатка се повећава;
- б) признавање мјесечне накнаде, износа нижег од признатог за малољетнике, за свако одрасло издржавано дијете до навршене двадесет и једне године (под одређеним условима), уз могућност да се тај износ уплати директно дјетету, на његов захтјев како би се фаворизовала његова самосталност;
- ц) признавање повећаног мјесечног додатка за дјецу са сметњама у развоју.

Додатак се исплаћује за свако малољетно дијете на основу броја дјеце у породици и економске ситуације породице. Ако у домаћинству има више од двоје дјеце, појединачни износ за свако малољетно дијете повећава се за 30%, а за свако малољетно дијете с инвалидитетом, уз то износи се повећавају и за 50 евра. Просјечна накнада за период од 1. јула 2021. до 31. децембра 2021. године износи 674 евра по дјетету. Од 1. јула 2021. до 31. децембра 2021. мјесечни износи додатка за породицу повећавају се за 37,5 евра за свако дијете у корист породица са до двоје дјеце, те за треће и свако наредно дијете 55 евра.

Према Закону о заштити дјетета у **Бугарској** постоје породични додаци и додаци за дјецу, једнократни и мјесечни. Једнократне накнаде за породице су: додатак за трудноћу, помоћ при рођењу дјетета, помоћ за усвајање дјетета, за одгајање близанаца, за одгајање дјетета од стране мајке (усвојитељке), студенткиње, која студира у редовном облику образовања, као и једнократне помоћи за школску дјецу, уписану у први разред, за бесплатно путовање жељезничким и аутобуским превозом у земљи, за мајку више дјеце и помоћ ученицима уписаним у осми разред. Мјесечни породични додаци су накнаде за одгајање дјетета до навршене једне године, накнаде за одгајање дјетета до завршетка средње школе, али не дуже од 20 година, накнаде за одгајање дјетета с трајним инвалидитетом и накнаде за дијете без права на породичну пензију иза умрлог родитеља. Како Закон прописује сви се додаци могу пружити у новцу или натури, с напоменом да се додаци у натури обезбјеђују у облику

⁶⁰ Пољска валута – пољска злата, отприлике 100 ПЛН износи око 22 евра;

добара и/или услуга за дијете у складу с његовим индивидуалним потребама, уколико родитељи или лица која примају породични додатак не брину се о свом дјетету/дјечи, не користе га за потребе дјетета итд. Надлежни орган управе за социјалну заштиту у сваком случају посебно утврђује чињенице и околности.

Надлежни могу додијелити мјесечну помоћ ако је просјечни мјесечни доходак сваког од супружника или родитеља/родитеља који живе заједно и дјеце млађе од двије године, мањи од петороструког загартованог минималног додатка/дохотка. Величина мјесечне помоћи утврђује се на приједлог социјалног радника одјељења за заштиту дјетета и морају се разликовати у складу с доби дјетета: до три године - до четвороструке величине загартованог минималног додатка/дохотка, од три 3 до 14 година - до 3,5 пута загартоване минималне зараде; од 14. године до зрелости дјетета, а ако студира - до завршетка средњег образовања, али не старије од 20 година - до четвороструке величине загартованог минималног дохотка. Предвиђени износи у складу су с бугарским годишњим Законом о буџету, за 2021. годину за свако живорођено дијете родитељи добивају: за прво дијете - 250 БГН (око 250 КМ), за друго дијете - 600 БГН (око 600,00 КМ), за треће дијете - 300 БГН (око 300 КМ), за четврто и свако наредно дијете - 200 БГН (око 200,00 КМ).

Како из Омбудсмана **Естоније** наводе све у вези с дјечјим додацима прописано је Законом о породичним накнадама (класификација, сврха и обим породичних накнада, услови и поступак за њихову додјелу и исплату). Свако дијете има право на дјечји додатак од рођења до навршених 16 година. Дијете без средњег образовања које је уписано у основну школу, средњу школу, вишу или формално струковно образовање или је укључено у попис дневног курса државне службе, државне агенције под управом Министарства социјалних послова, примаће дјечји додатак док не наврши 19 година, а када наврши 19 година, исплата се наставља до краја текуће академске године или курса за стручно усавршавање или док ученик не буде искључен с пописа школе или курса за стручно усавршавање. Износ дјечјег додатка за прво и друго дијете породици износи 60 евра (око 117 КМ), док за треће и свако наредно дијете износиће 100 евра (око 195 КМ). Такође, додатак за породице с много дјеце (од троје до шесторо) износи 300 евра (око 586 КМ), док додатак за породице које одгајају седморо и више дјеце износи 400 евра (око 782 КМ). Колеге из Естоније се позивају и на податак о истраживању које се тиче ефекта породичних накнада на дјечје сиромаштво⁶¹ према којем би - упорно апсолутно сиромаштво као и упорно релативно сиромаштво међу дјецом - били знатно већи без породичних накнада.

Омбудсман за дјецу **Финске** обавјештава Омбудсмане Босне и Херцеговине да је право на остваривање дјечјег додатка дефинисано Законом о додатку за дјецу. Исплата додатка почиње од почетка мјесеца након рођења дјетета и исплаћује се до краја мјесеца у којем дијете навршава 17 година. Право на дјечју накнаду темељи се на пребивалишту и престаје ако се дијете и његов законски заступник трајно преселе у иностранство. Постоје, међутим, изузеци од овог правила: на примјер, често је могуће добити дјечји додатак током привременог боравка у иностранству, попут размјене ученика. Дјечји додатак обично се

⁶¹ Најновији чланак гђе Хеде Синисаар (водителке Одјељења за анализу и статистику Министарства социјалних послова у Естонији) у међународном часопису Population Review (потребан приступ);

исплаћује родитељу или старатељу или другом одраслом лицу одговорном за бригу о дјетету. Дјечји додатак такође се у неким случајевима може исплатити дјетету (ако има 15 година или више). Ријеч је о неопорезивом приходу и сви приходи и имовина не могу утицати на признавање овог права и његову висину. Износ дјечјег додатка повећава се с бројем дјеце у породици. Износи су мјесечно у еврима: за једно дијете 94,88 (око 185 КМ), за друго дијете 104,84 (око 205 КМ), за треће дијете 133,79 (око 261 КМ), за четврто дијете 163,24 (око 319 КМ) и за пето и свако наредно дијете 182,69 (око 357 КМ). Самохрани родитељи добијају додатних 63,30 евра (око 123 КМ) за свако дијете које живи с њима и које испуњава услове за дјечји додатак. Допатак за самохране родитеље можете затражити ако нисте у браку или не живите заједно или ако сте законски одвојени од супружника, а додатак је доступан и ако родитељи имају заједничко старатељство над дјететом.

Према писању портала DW⁶² „**Њемачка** сваке године на име дјечјег додатка исплати око 36 милијарди евра за око 15 милиона дјеце. Према информацијама Министарства финансија од тог броја нешто мање од 270.000 дјеце у јуну 2018. није живјело у Њемачкој, већ у другим државама ЕУ. Највећи број њих живи у Пољској, потом слиједе Чешка, Хрватска и Румунија. То значи да 600 милиона евра годишње, у форми дјечјег додатка, изађе преко њемачке границе. Чињеница је да је то само 1,8 одсто укупне суме, али за само пола године исплата дјечјег додатка за дјецу ван Њемачке је порасла за десет одсто. Да ли би Савезна влада морала да провјери ове исплате? Социјалдемократа Серен Линк, градоначелник Дуизбурга, сматра да је Влада Њемачке једноставно преспавала овај проблем. „Она би морала коначно нешто да уради против тога, јер у Европи имамо избјеглице због сиромаштва.“ Број људи из Румуније и Бугарске се у Дуизбургу са 6.000, колико их је било 2012, попео на 19.000. То, тврди Линк, представља опасност за кохезију друштва. То да грађани других земаља ЕУ у Њемачкој могу да живе и раде произилази из основних слобода које ужива сваки грађанин Уније. Тржиште рада се за грађане Румуније и Бугарске отворило 2013. године. Ако су у потрази за послом, у Њемачкој могу да остану до шест мјесеци. По истеку морају да докажу да су у озбиљној потрази за послом у супротном им њемачке службе могу наредити да напусте земљу.“

Према подацима Централне државне канцеларије за демографију и младе Републике Хрватске, додатак за дјецу је новчано примање које користи родитељ или друго лице одређено Законом о додатку за дјецу ради подршке уздржавања и одгајања дјеце. Право на додатак за дјецу може се остварити ако просјечни мјесечни приход по члану домаћинства у претходној календарској години не прелази 70% буџетске основице. Буџетска основица за 2020. годину износи 3.326,00 куна, може се остварити ако просјечни приход по члану домаћинства у претходној календарској години не прелази 2.328,20 куна мјесечно и остварује се преко Хрватског завода за пензијско осигурање.

У Закону о додатку за дјецу одређени су сљедећи услови за стицање права на додатак за дјецу:

- да подносилац захтјева има хрватско држављанство или статус странца с одобреним сталним боравком, те да има пребивалиште у Републици Хрватској најмање три (3) године прије подношења захтјева;

⁶² Од 16. 8. 2018. године;

- да има статус азиланта, странца под супсидијарном заштитом или статус члана њихове породице према прописима о азилу, без услова држављанства и дужине пребивалишта, односно сталног боравка на подручју Републике Хрватске;
- да укупни доходак остварен у претходној календарској години по члану домаћинства мјесечно не прелази 70% буџетске основице;
- да подносилац захтјева живи у домаћинству с дјететом;
- да подносилац захтјева уздржава дијете.

Изузетно, право на додатак за дијете с утврђеним тежим или тешким инвалидитетом и за дијете смртно страдалог или несталог хрватског борца остварује се независно о укупно оствареном приходу домаћинства.

Додатак за дјецу припада до навршене 15. године дјетета, односно до краја школске године у којој дијете навршава 15 година живота, а након тога ако је разлог похађања основне школе након 15. године живота каснији упис у први разред основне школе или губитак разреда због здравствених разлога, односно дуже болести. Додатак за дјецу припада за дијете на школовању у средњој школи до завршетка тог школовања, али најдуже до краја школске године у којој дијете навршава 19 година. Изузетак је одређен за дијете које похађа средњу школу у којој средњошколско образовање траје пет година, при чему додатак за дјецу припада дјетету до завршетка редовног школовања у средњој школи, а најдуже до краја школске године у којој дијете навршава 20 година, те за дјецу с нарушеним здрављем, утврђеним према посебним прописима, за коју додатак за дјецу припада и након навршене 19. године, али најдуже до 21. године. Право на додатак за дјецу која нису завршила школу у предвиђеном року због болести продужује се и након навршених година живота до којих им припада додатак за дјецу, а најдуже до 21. године. Додатак за дјецу припада и за период у којем је дијете спријечено да редовно похађа школу због болести.

Тежи или тешки инвалидитет доказује се налазом и мишљењем надлежног органа вјештачења Завода за вјештачење, професионалну рехабилитацију и запошљавање лица с инвалидитетом, а према одредбама Уредбе о методологијама вјештачења (Народне новине, број 67/17 и 56/18 - Уредба).

Према наведеној уредби, поступак вјештачења покреће орган који рјешава о праву. Право на додатак за дијете с утврђеним тежим или тешким инвалидитетом припада од дана подношења захтјева за остваривање права на додатак за дјецу и траје све док тај инвалидитет постоји, под условом да је инвалидитет настао прије 18. године или за вријеме редовног школовања дјетета.

Када је у питању **Србија**, дечји додатак остварује један од родитеља који непосредно брине о дјетету, који је држављанин Републике Србије⁶³ и има пребивалиште у Републици Србији или страни држављанин који има статус стално настањеног странца у Републици Србији за прво, друго, треће и четврто дијете по реду рођења у породици, од дана поднесеног захтјева. Право на дјечји додатак подносилац захтјева може остварити и за дијете вишег реда рођења од четвртог, уколико због добне границе за неко од прво четворо дјеце по реду рођења више не може остварити право. Право на дјечји додатак има и старатељ дјетета. Старатељ дјетета може остварити право на дјечји додатак за највише четворо сопствене дјеце у породици и

⁶³ Кориштени подаци са званичне веб (web) странице Града Београда;

за свако дијете без родитељског старања о коме непосредно брине. Дјечји додатак припада дјетету ако има својство ученика основне школе, односно својство редовног ученика средње школе до завршетка средњошколског образовања, а најдуже до навршених 20 година живота. Дјечји додатак припада и дјетету које из оправданих разлога не започне школовање у основној или средњој школи, односно које започне школовање касније или прекине школовање у својству редовног ученика у средњој школи, и то за све вријеме трајања спријечености, до завршетка средњошколског образовања а најдуже до 21 године живота. Дјечји додатак припада за дијете са сметњама у развоју и дијете с инвалидитетом за које је донесено мишљење интерресорне комисије, која је образована у складу с прописима из области просвјете све док је обухваћено васпитно-образовним програмом и програмом оспособљавања за рад, а за дијете над којим је продужено родитељско право најдуже до 26 година. Право на дјечји додатак остварује се ако укупан мјесечни приход, умањен за порезе и доприносе, по члану породице, остварен у три мјесеца који претходе мјесецу у којем је поднијет захтјев, не прелази утврђени цензус. Право на дјечји додатак без поновног достављања доказа о материјалном стању породице остварује корисник новчане социјалне помоћи чија дјеца редовно похађају школу, а независно од материјалних услова породице корисника чије дијете остварује додатак за помоћ и његу другог лица. Номиналне износе и начин усклађивања цензуса за остваривање права на дјечји додатак прописује Влада на приједлог министра надлежног за социјална питања. Висину и начин усклађивања дјечјег додатка, прописује Влада на приједлог министра надлежног за социјална питања. Уредбом о номиналним износима и начину усклађивања цензуса за остваривање права на дјечји додатак и висини и начину усклађивања износа дјечјег додатка прописују се номинални износи и начин усклађивања цензуса за остваривање права на дјечји додатак и висина и начин усклађивања износа дјечјег додатка.

Право на дјечји додатак остварује се ако укупан мјесечни приход породице, остварен у три мјесеца који претходе мјесецу у којем је поднесен захтјев, по члану породице не прелази цензус од 9.000,00 динара. За једнородитељске породице из члана 28. став 1 тач. 1)–3) Закона о финансијској подршци породици с дјецом цензус је увећан за 30% износи и 11.700,00 динара. За једнородитељске породице из члана 28. став 1 тач. 4)–7) Закона, за старатеље и родитеље дјетета са сметњама у развоју и дјетета с инвалидитетом за које постоји мишљење интерресорне комисије која је образована у складу с прописима из области просвјете, а које не користи услуге смјештаја, цензус је увећан за 20% и износи 10.800,00 динара. Цензуси за остваривање права на дјечји додатак усклађују се 1. јануара и 1. јула, почев од 2019. године, на основу података републичког органа надлежног за послове статистике, а њихове номиналне износе утврђује рјешењем министар надлежан за социјална питања. Дјечји додатак за дијете за које је остварено право износи 3.000,00 динара. Дјечји додатак за дијете за које је остварено право, за једнородитељске породице и старатеље, увећан за 30% износи 3.900,00 динара. Дјечји додатак за дијете за које је остварено право, за родитеље дјетета са сметњама у развоју и дјетета с инвалидитетом, за које постоји мишљење интерресорне комисије која је образована у складу с прописима из области просвјете, и за дијете које остварује додатак за помоћ и његу другог лица, а које не користи услуге смјештаја, увећан за 50% износи 4.500,00 динара. Дјечји додатак за дијете које испуњава услове за увећање по више основа, а највише до 80%, износи 5.400,00 динара. Износи дјечјег додатка из ст. 1–4. овог члана усклађују се 1. јануара и 1. јула, почев од 2019. године, на основу података републичког органа надлежног за послове статистике, с

кретањем индекса потрошачких цијена на територији Републике Србије у претходних шест мјесеци, а њихове номиналне износе утврђује рјешењем министар надлежан за социјална питања.

У случају **Црне Горе**, јасно је уочено на званичној веб (web) страници Уницефа у Црној Гори да 28. 5. 2021. године УНИЦЕФ у Црној Гори честита Скупштини Црне Горе на увођењу бесплатних уџбеника у основним школама и дјечјег додатка за сву дјецу до 6 година у износу од 30 евра, док ће дјеца у стању материјалних и других потреба примати од 44 евра до 60 евра (што је знатно повећање у односу на тренутно стање) и истиче се спремност да се Влади пружи подршку за развој политика којим ће за сву дјецу до 18 година обезбиједити дјечји додаток. Честитано је Скупштини Црне Горе на увођењу бесплатних уџбеника за ученике основних школа и дјечјег додатка за сву дјецу до 6 година и подсјећа да је ово корак у правом смјеру који мора бити фискално одржив. Заснован је на поузданој анализи система социјалне заштите; породицама мале дјеце пружа дугорочну предвидљивост прихода и у складу је с принципом улагања у ране године дјетињства као кључном шансом за развој сваког дјетета, посебно ако га допуњава приступ квалитетној здравственој заштити, образовању и заштити од насиља. У фебруару ове, 2021. године, у Скупштини Црне Горе представљена је вишедимензионална анализа дјечјег сиромаштва у Црној Гори која је урађена уз подршку УНИЦЕФ-а. *„Она је показала да су најмлађа дјеца највише угрожена. Ране године живота од кључне су важности за дијете – ријеч је о периоду када се развија 90 одсто мозга и када се стиче способност успостављања значајних међуљудских односа. Према Сантандеру, примјери најбоље међународне праксе показују нам да постоје три принципа успјеха када је ријеч о развоју таквих политика: прво, неопходно је развити политике засноване на поузданим подацима и темељној анализи доступних опција; друго, потребно је осигурати да одабране политике буду дугорочно финансијски одрживе за буџет земље; и треће, неопходно је осигурати да кључне заинтересоване стране добију прилику да учествују у развоју политика за њих и утичу на њих. Од пресудног значаја је да се чује глас дјеце и родитеља. Они најбоље познају проблеме с којима се свакодневно суочавају и могу подијелити своје идеје о најбољим начинима да се они ријеше. Из тог разлога, УНИЦЕФ је подржао спровођење двогодишње анализе система социјалне заштите у Црној Гори по међународно познатој методологији CODI. Резултати ове анализе биће сутра представљени управном одбору којег води министар финансија и социјалног старања Милојко Спајић. Ова анализа предлаже листу могућих реформи система социјалне заштите. На основу анализе финансијске одрживости различитих реформи у Црној Гори и директних консултација с породицама, Влада може одабрати оне реформе система социјалне заштите које најбоље одговарају потребама Црне Горе. Свако треће дијете у ризику је од сиромаштва у Црној Гори, а економска криза изазвана пандемијом корона вируса врло вјероватно је повећала овај број. За рјешавање проблема дјечјег сиромаштва и прекидање међугенерациског циклуса сиромаштва није довољна само финансијска помоћ. Рјешавање овог проблема налаже да свако дијете има приступ квалитетној здравственој заштити и квалитетном образовању; да свако дијете буде у прилици да развије адекватне вјештине за своју будућност, као и да има приступ спорту и култури. Такође, рјешавање поменутих проблема налаже да свако дијете буде заштићено од свих облика насиља, злостављања и искоришћавања.“*

4. МИШЉЕЊЕ ДЈЕЦЕ И МЛАДИХ О СИРОМАШТВУ ДЈЕЦЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Омбудсмани настоје када год је то могуће да у свој рад укључе дјецу како би се с дјецом консултовали и њихова мишљења уважили. Овај извјештај представља резултат дугогодишње сарадње Институције омбудсмана с Мрежом Снажнији глас за дјецу⁶⁴, који се огледа кроз укључивање дјеце у процес израде извјештаја.

Цијенећи тренутну епидемиолошку ситуацију изазвану пандемијом КОВИД-19, путем Зоом платформе одржан је састанак с дјецом из Сарајева, Мостара и Бањалуке⁶⁵ и разговарано је на тему сиромаштва. Дјеца су кроз разговор директно утицала на креирање дијела извјештаја на основу личних мишљења и сазнања из локалне заједнице. Представници Институције омбудсмана упознали су дјецу са својим радом, а на питање да ли су упознати с Конвенцијом о правима дјетета, те да ли има неко право које би они посебно издвојили, које њима представља посебну важност одговарају:

“Право на слободу мишљења, избор религије. У суштини та конвенција нама дјеци омогућава да имамо сретно и безбрижно дјетинство и тако да живимо.” “Сва су права подједнако важна, с разлогом су баш зато ту побројана и наведена.”⁶⁶

На питање да ли познају неког другара или другарицу који је сиромашан, добили смо одговоре:

“Нажалост, познајемо не једног, познајемо много више дјеце и младих који живе у неадекватним условима, који су у смислу сваке ријечи сиромашни.”

“Лично познајем једну цуру која ми је ту и комшиница, она нема WC у кући него има вани WC, нпр. у школи када год смо ишли на екскурзију и неки излет, она није могла ићи, а њени родитељи нису прихватили да сакупимо новац за њу.”

“Свако некако има таквог познаника или познаницу, живимо у држави у којој већина становништва не живи баш према најбољим стандардима Европе и развијених земаља.”

Начин на који дјеца дефинишу сиромаштво, те описују сиромашног друга/другарицу је следећи:

“Лице које не посједује нека основна средства за живот, њему је најприје потребна новчана помоћ. Имала сам случај у својој школи да је неки ученик изгубио оца, та особа/отац је био глава куће, држао буреџиницу, нажалост, та особа је починила самоубиство. Наша школа је покренула хуманитарну акцију да се помогне ученику.”

⁶⁴ Мрежа невладиних организација која се бави правима дјетета на подручју цијеле Босне и Херцеговине и коју чини 19 удружења, више о Мрежи на www.snaznijiglaszadjecu.org;

⁶⁵ Састанци одржани 25. 5. и 3. 6. 2021. године са групама дјеце из Мостара, Сарајева и Бањалуке који су окупљени око невладиних организација – чланица Мреже Снажнији глас за дјецу;

⁶⁶ Само су поједини одговори дјеце цитирани;

“Сиромашан је неко ко нема, не нову одјећу, већ никакву одјећу. Сиромашна је особа која нема могућност изабора шта ће за ручак, вечеру већ је упитно да ли ће имати један од тих obroка. Образовање је уско повезано, у сиромашним породицама које немају редовне приходе, дјеца су присиљена на рад или уопште немају опцију да се образују, или се образују уз помоћ донација. Такође, у доба пандемије КОВИД-19 многа дјеца немају приступ рачунару, интернету а да не спомињем да немају вјештине да себи то инсталирају како би пратили наставу.”

На питање да ли сматрају да су дјеца у БиХ сиромашна, добили смо одговоре:

“Да, можемо рећи да смо једна од најсиромашнијих земаља свијета.”

“Некако се спаја крај с крајем у већини домаћинстава.”

Када смо разговарали о сиромаштву и могућим посљедицама које може оставити на дјецу, мишљења дјеце су:

“Наравно да може, наше дјетињство формира нас кроз живот и мислим да многа дјеца која су сиромашна у својој младости упадну у лоше друштво, почне се бавити продајом дроге и на тај начин упропасте себи живот и немају прилику да побољшају начин живота.”

“Мислим да сиромаштво не може само психички угрозити већ и физицики што се тиче здравља, наравно када немаш шта да једеш ту долазе здравствени проблем и неке одређене болести с којима се сусрећу људи који немју могућност да се лијече.”

“Они оскудијевају што се тиче образовања. Доста сиромашније дјеце тако заврши само основну школу или можда одмах послје средње школе се запосли, зато што једноставно немају те неке приходе да би завршили факултет и имали то неко боље образовање, наравно то су најчешће веома добри ученици који су стварно вриједни. Међутим, немају те неке услове да стекну образовање.”

“Може оставити посљедице да та особа касније када заради нешто пара, да има комплексе од тога, да има потребе да се показује и хвали и тако на неки начин опет не буде прихваћена у друштву због тога.”

Дјеца су знала одговор и на питање шта представља дјечји додатак:

“Када неко живи у вишечланој породици, онда он добија новац уколико му родитељи не раде. Нека врста финансијске помоћи која није довољна.”

“Ја бих то дефинисала као неки вид помоћи од стране државе за ту сиромашну дјецу или вишечлану породицу који нису у најбољим условима за живот.”

“ Има једна породица оvdје у Мостару, дјевојчица прима дјечји додаток, јер су изразито сиромашни, ипак устијевају да издржавају своју породицу иако је тај додаток заправо мали.” “Много људи у мом окружењу прима дјечји додаток.”

Сиромаштво не зависи само о примањима, дохотку, већ и о добрима и услугама које човјек може сам себи приуштити, а тичу се услова живота, здравља, субјективне добробити, образовања, односа с другима, учествовања у друштву, ризицима којима су изложени и степену безбједности. Такође је било разговора о томе како се мјери сиромаштво и који су показатељи сиромаштва дјеце. Да ли је дефинисање основних животних потреба који људима омогућавају преживљавање, основне људске потребе најчешће се свде на потребу за храном, питком водом, одјећом, стамбеним простором...(глад, изгладњелост, биједа...) релевантан параметар или се узима у обзир ниво животног стандарда који је у савременом друштву, прихватљив и пристојан у заједници у којој лице живи, а сиромашнима се сматрају они људи који нису у могућности да постигну прихватљив ниво животног стандарда у друштву у којем живе. Нпр. оно што се некад сматрало луксузом, с временом може постати неизоставним дијелом пристојног животног стандарда (топла вода, машине за прање веша, телевизори, аутомобили, фрижидери, образовање и сл.). Искуство сиромаштва током дјетињства може проузроковати знатна оштећења на више међусобно повезаних подручја (физичком, когнитивном, социјалном, емоционалном), те се неповољна ситуација сиромашне дјеце одржава и касније током живота, што доприноси интергенерацијском преношењу сиромаштва, односно животу у зачараном кругу сиромаштва (с родитеља на дјецу итд). Закључено је да сиромаштво знатно може утицати на физичко и ментално здравље, емоционалну стабилност, осјећај сигурности и животну перспективу дјетета. Нпр. *здравствене и физичке посљедице* - сиромашна дјеце чешће се рађају с ниском порођајном тежином и имају већу стопу смртности у првим мјесецима живота или имају већу вјероватноћу да искусе недостатак хране или да имају неквалитетну исхрану што се може одразити на њихов физички развој и здравствено стање. Или неприпремљеност за школу – дјеца не усвајају језичка знања и вјештине читања и писања, као ни математичке вјештине прије поласка у школу те исказују проблеме повезане с учењем, понашањем и физичким здрављем. Надаље, *социјалне и емоционалне посљедице*: сиромашна дјеца имају већи ризик да ће исказивати емоционалне проблеме или проблеме у понашању – непослушност, импулсивност, неслагање с вршњацима; када дјеца говоре о себи указују на негативан утицај сиромаштва на самопоштовање и самопоуздање, личну сигурност те на социјалне односе или *економске посљедице*: искуства сиромаштва из раног дјетињства повезана су с неповољним исходима у периоду одраслости те истраживачи упозоравају на дугорочне економске трошкове сиромаштва у раном дјетињству како за појединце тако и за друштво - мање академско постигнуће, мање одрађених радних сати, 50% мање зараде, више кориштења програма социјалне помоћи, лошије здравствено стање, родитељство у ранијој доби, хапшења и затвор итд. Дјеца која одрастају у сиромашним домаћинствима сигурно имају ограничен приступ образовању и самим тим у будућности су им ограничене животне шансе, могућности заснивања радног односа и стицање адекватних примања.

5. ГЕНЕРАЛНА ЗАБРИНУТОСТ ОМБУДСМАНА

Поднесене жалбе Омбудсманима указују да је грађанима отежан приступ запослењу, социјалним правима, а често су ове повреде узроковане високим степеном сиромаштва⁶⁷, корупције и због миграције становништва. Подаци с којим располажу Омбудсмани указују да су данас у Босни и Херцеговини најугроженији млади, посебно због немогућности запошљавања, а затим пензионери⁶⁸, лица с инвалидитетом, породице с једним родитељом, дјеца, посебно у одређеним животним ситуацијама попут конфликтних развода својих родитеља, те запослени у појединим гранама привреде са изузетно малим примањима, као што је угоститељство, трговина, неке производне дјелатности и др.

Најважније препоруке Омбудсмана органима власти свих нивоа и надлежним институцијама односе се на хитно предузимање додатних (посебно пронаталитетних) мјера које би имале за циљ обезбјеђење останка младих и образованих грађана у Босни и Херцеговини, и то: издвајање додатних средстава за запошљавање младих, односно подршка у њиховом запошљавању, њихово стамбено обезбјеђење, знатно већа давања друштва по основу родитељства, односно рођења двоје и више дјеце, за породице с више дјеце – повећање износа за дјечји додатак, односно укидање цензуса на дјечји додатак мора бити приоритет надлежних, а подстицаји рађању морају бити дио популационе стратегије и демографије⁶⁹.

У Федерацији Босне и Херцеговине, а према информацијама које посједује Институција омбудсмана, Нацрт закона о подршци породицама с дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине разматран је и усвојен на 1. редовној сједници Заступничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине од 28. фебруара 2019. године, као и на наставку 5. сједнице Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине од 27. фебруара 2020. године. У складу са задужењима с наведених сједница, Федерално министарство рада и социјалне политике је у периоду од 1. маја до 28. септембра 2020. године провело процес јавних расправа о Нацрту предметног закона у трајању од 90 дана. Омбудсмани се користе приликом да истакну да су у ранијем периоду⁷⁰ похвалили напоре надлежног министарства да кроз предложена законска рјешења успоставе социјално правичнији и фискално функционалнији систем заштите породице с дјецом, с посебним нагласком на изједначавање права дјеце у Федерацији Босне и Херцеговине. Сматрамо да је изузетно важно пружити већу подршку породицама с дјецом, посебно кроз остваривање два основна права - **права на дјечји додатак и права на новчану помоћ породиљи која није у радном односу**. Такође би било важно да се федералним законом осигура минимум основних права из области заштите породице с дјецом, док би додатна и изведена права у цијелости била

⁶⁷ Као последица велике стопе незапослених, малих пензија, најмање, односно просјечне плате које су драстично испод званичне потрошачке корпе, стопе ПДВ којом су подједнако опорезиве и основне животне намирнице и најлуксузнија роба, великих социјалних разлика између највећег броја становника и мале групе грађана која има изузетно велика примања, неједнаких социјалних давања која зависе од мјеста пребивалишта и др.;

⁶⁸ Тренд одласка младих, ова категорија становништва осјетиће нешто касније када фондови за пензије постану празни;

⁶⁹ Годишњи извјештај о активностима Институције омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине за 2020. годину;

⁷⁰ Акт број ОИ-К-БЛ-411/20 од 25.09.2020. године;

дата у надлежност кантонима и јединицама локалне самоуправе. Усвајањем овог закона сва дјеца би остваривала право на дјечји додаток до навршене 18. године⁷¹ и висина дјечјег додатка била би једнака на подручју Федерације Босне и Херцеговине.

Такође се истиче да су Омбудсмани током 2014. године, на Иницијативу Заступничког дома Парламента Федерације БиХ, број: 01-02-507/14 од 30. априла 2014. године, израдили Специјални извјештај о стању заштите мајке и материнства, за потребе Владе и Парламента Федерације БиХ. Наведеном иницијативом од Институције је захтијевана израда стања материнске заштите, посебно финансијског аспекта породилских накнада, с препорукама о оптималном рјешењу и препорукама за могућа рјешења финансирања породилских накнада и дјечјег додатка⁷². У извјештају је констатовано да се правима утврђеним Законом о раду Федерације БиХ, у великој мјери омогућава provedба међународних стандарда људских права у области заштите мајке и материнства за запослене кориснике ових права, а посебно у погледу обухвата овим правом, дужине трајања породилског одсуства, заштите радног мјеста и забране дискриминације, те здравствене заштите на раду и заштите мајки које доје. Омбудсмани су позвали власти Федерације БиХ да задрже овај ниво постигнутих права, али и да изврше усаглашавање дијела Закона о раду, тако да се уреди право на породилско одсуство као искључиво право мајке, и родитељско одсуство као право оба родитеља. Такође су позвали Владу Федерације БиХ и кантоналне владе да испитају оправданост рјешења, према којем се исплата накнада врши из кантоналних буџета, с обзиром на то да је право накнаде умјесто плате за вријеме трајања породилског одсуства, право које произилази из радног односа, и не би требало бити везано за приливе средстава у буџет. Са забринутости је констатовано да су различити кантони различито приступили регулисању износа накнаде за вријеме трајања породилског одсуства. Јасно је констатовано да тренутна рјешења не осигуравају досљедну provedбу принципа једнакости пред законом, а посебно у оним кантонима у којима није обезбијеђен минимални стандард од 66% накнаде од остварене плате. Такође, Омбудсмани су Влади Федерације упутили током 2013. године Препоруку⁷³ да размотри могућност успостављања фонда за дјечју заштиту с циљем постизања социјалне изједначености права свих грађана у ФБиХ, по угледу на већ постојећи Јавни фонд у Републици Српској.

Сматрамо да је изузетно важно што је Федерално министарство рада и социјалне политике донијело Јавну политику о заштити породица с дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине, а ускладити правни оквир у области заштите породица с дјецом на подручју Федерације БиХ је један од првих циљева, односно ускладити врсте права корисника у Федерацији БиХ, задржати тренутно стање, утврдити минимум темељних права из области заштите породица с дјецом у Федерацији БиХ (право на дјечји додаток и право на накнаду незапосленој породиљи), те утврдити пакет основних и проширених права из области заштите породица с дјецом.

Када је у питању Република Српска, како је већ истакнуто похвално је то што је Република Српска донијела Закон о измјенама и допунама Закона о дјечјој заштити, односно што Јавни

⁷¹ Чланом 4. дефинисано је да је „дијете лице до навршених 18 година“;

⁷² Комплетан извјештај доступан на www.ombudsmen.gov.ba;

⁷³ Специјални извјештај о улози центара за социјални рад у заштити права дјетета доступан на www.ombudsmen.gov.ba;

фонд за дјечју заштиту Републике Српске одлучује о правима из дјечје заштите и у првостепеном и у другостепеном поступку. Међутим, истовремено сматрамо да би Влада Републике Српске требало да уради анализу ефеката посљедњих измјена и допуна, како по кориснике услуга, тако и по буџет Републике Српске. Такође, сматрамо да у складу с Конвенцијом УН о правима дјетета, право на дјечји додатак треба признати дјецци до навршених 18 година, а не до навршених 15 година⁷⁴. Сматрамо и да је оснивање Фонда солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреда дјецце у иностранству у Републици Српској такође значајан искорак у остваривању права дјетета на здравствену заштиту⁷⁵. Овај Фонд је основан с циљем прикупљања додатног новца за дијагностику и лијечење дјецце у иностранству, када то није могуће у здравственим установама у Републици Српској, нити у другим здравственим установама с којима републички Фонд здравственог осигурања има потписан уговоре.

Како то већ годинама указујемо, сматрамо да сиромаштво уопште има директан утицај на остваривање и поштовање права дјетета, те да постоји сталан јаз између законодавства и његовог провођења у пракси, као и мањак/смањење буџетских средстава за остваривање и заштиту дјечјих права. Требало би успоставити модеран систем социјалне заштите усклађен с могућностима друштва, заснован на људским правима и једнаким могућностима.

Полазећи од искустава у раду Одјељења за праћење остваривања права дјецце, Омбудсмани су се бавили различитим областима и правима када су у питању права дјетета. Годинама анализирају усклађеност законодавства у Босни и Херцеговини са УН Конвенцијом о правима дјетета, свакодневно раде са грађанима и поступају по њиховим појединачним жалбама и тематски се баве појединим правима дјетета (истраживања, анализе и сл.).

Надлежним органима законодавне и извршне власти на свим нивоима указивали су и указују на проблеме просјачења дјецце, кршење и угрожавање права дјетета у тзв. конфликтним разводима, проблеме у остваривању права родитеља на породилске накнаде у Федерацији Босне и Херцеговине, на проблеме у остваривању права дјецце са сметњама у психофизичком развоју, права дјецце миграната, дјецце у руралним срединама итд., а сви наведени проблеми могу се довести директно у везу са сиромаштвом дјецце у Босни и Херцеговини. Дјецца која живе у већим/вишечланим породицама константно се суочавају с већим ризиком од сиромаштва, низак ниво образовања родитеља знатно повећава ризик од дјечјег сиромаштва, а дјецца која живе у сеоским и међуградским подручјима изложенија су сиромаштву.

Сумирајући све напријед истакнуто, сматрамо да износи накнада који се одвајају за дјечји додатак не могу знатније допринијети смањењу сиромаштва дјецце. Постојећи систем социјалних накнада чини се неефикасним у рјешавању размјера и дубине (интензитета) дјечјег сиромаштва у земљи. Износи накнада на име дјечјег додатка, уз сет других мјера и активности, сувише су ниски да би се остварила стварна разлика у животу корисника.

⁷⁴ И на подручју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, као и у случају неусвајања нових законских рјешења у Федерацији Босни и Херцеговини;

⁷⁵ Фонд је основан и финансира се у складу с посебним законом - Законом о Фонду солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреда дјецце у иностранству, Службени гласник Републике Српске, бр. 100/2017 и 103/17;

Специфичне потребе младих ријетко су у фокусу система социјалне заштите, иако неуспјех улагања у младе може имати дугорочне импликације за друштво. При томе свакако треба истаћи и да су природне непогоде - земљотреси, поплаве, у Босни и Херцеговини сигурно уназадиле економски и социјални развој, допринијели смањењу заштите дјецe у образовању и повећању сиромаштва. Морамо бити свјесни чињенице да су дјецa у односу на одрасле и пунољетне грађане угроженија, због високог степена зависности од старијих. Глобална искуства указују да посљедице катастрофа узрокованих природним опасностима имају несразмјерно већи ефекат на дјецу и остале рањиве групе, региони и локације погођени сиромаштвом и неједнакостима, те да својим ефектом уназађују напредак у развоју. Кроз УН Конвенцију о правима дјетета, државе чланице су се обавезале да дјеци обезбиједe остварење права без обзира на околности, што подразумијева и суочавање с катастрофама и другим приликама које повећавају степен рањивости и потреба за заштитом дјецe. Омбудсмани сматрају да уколико дјецa живе у социјално и економски стабилним, безбједним и просперитетним условима, постоји мањи ризик од продубљења сиромаштва, а и сви морамо урадити много више да би се сва права загарантована УН Конвенцијом о правима дјетета и остварила у пракси.

6. ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМАНА

Након анализе пристиглих одговора надлежних органа, посебно имајући у виду законодавна рјешења земаља из окружења и уважавајући досадашња искуства у раду омбудсмана по појединачним жалбама грађана и раније публикованих специјалних извјештаја, а у складу с овлашћењима из члана 32 Закона о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине, Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине, дају слjedeће препоруке:

Препорука Парламенту Федерације Босне и Херцеговине:

1. Да у што краћем року усвоји закон о подршци породицама с дјецом;

Рок за реализацију Препоруке: 90 дана од дана пријема Препоруке

Препоруке Влади Републике Српске, односно надлежним министарствима, Влади Федерације Босне и Херцеговине, односно надлежним министарствима, Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и владама кантона у Федерацији Босне и Херцеговине, и то: Кантон Сарајево, Зеничко-добојски кантон, Унско-сански кантон, Посавски кантон, Тузлански кантон, Средњобосански кантон, Босанско-подрињски кантон, Херцеговачко-неретвански кантон, Западнохерцеговачки кантон и Кантон 10:

1. Да изврше стандардизацију процедура за израду социјалне карте и њену израду по јединственој методологији како би се прецизирале обавезе центара за социјални рад у свакој општини/граду, осигурало у пуној мјери остваривање циљева социјалних давања и избјегле могућности одлучивања путем дискреционе оцјене пружаоца социјалне заштите⁷⁶;
2. Да креирају властите базе података, односно континуирано прикупљају податке о сиромаштву дјеце и социјалној искључености и сходно томе одреде стратешке приоритете у смањењу сиромаштва;
3. Да у наредном периоду знатније увећају износе дјечјих додатака, цијенећи најбољи интерес дјетета с крајњим циљем смањења сиромаштва дјеце;
4. Да новчана давања из области социјалне и дјечје заштите имају приоритет приликом планирања и додјеле буџетских средстава;

⁷⁶ Неопходно је прикупити додатне информације издвајајући још прецизније социјалне потребе грађана, све то у циљу смањења сиромаштва и трајног рјешења стања социјалне потребе путем прецизног идентификовања породица и појединаца и заштите њихових људских права. Гаранције да су прехранбени производи, неопходна примарна здравствена заштита, адекватан смјештај и основни облици образовања доступни за све грађане у Босни и Херцеговини би представљале огроман искорак у заштити људских права, те социјална давања би требало да имају приоритет у исплати.

5. Да се приликом планирања и усвајања буџета води рачуна о правима и интересима дјетета и да се поступа цијенећи најбољи интерес дјетета⁷⁷;
6. Да предузму додатне напоре с циљем израде адекватног стратешког документа ради свеукупног развоја социјалне и дјечје заштите и смањења сиромаштва, односно да приступе реализацији свих задатих циљева у стратешким документима⁷⁸;

Рок за реализацију Препоруке: Једна година од дана пријема Препоруке.

Препорука Влади Републике Српске:

1. Да у својству предлагача закона предложи измјене и допуне Закона о дјечјој заштити како би право на дјечји додаток остваривала дјеца до навршених 18 година;
2. Да изврше процјену, односно анализу свих ефеката Закона о измјенама и допунама Закона о дјечјој заштити из 2019. године, а који је ступио на снагу 1. 1. 2020. године, у погледу корисника права, али и по буџет Републике Српске;

Рок за реализацију Препоруке: Шест мјесеци од дана пријема Препоруке.

Препорука Влади Западнохерцеговачког кантона:

1. Да приликом планирања буџета за 2022. годину обезбиједи у кантоналном буџету средства за исплату дјечјег додатка.

Рок за реализацију Препоруке: Шест мјесеци од дана пријема Препоруке.

Препорука Влади Брчко дистрикта:

1. Да у својству предлагача закона предложи измјене и допуне Закона о дјечјој заштити како би право на дјечји додаток остваривала дјеца до навршених 18 година;

Рок за реализацију Препоруке: Шест мјесеци од дана пријема Препоруке.

⁷⁷ Све одлуке надлежних органа се посредно или непосредно тичу и дјеце;

⁷⁸ Омбудсмани у овом дијелу Извјештаја напомињу да им је познато да је Федерално министарство рада и социјалне политике донијело Јавну политику о заштити породице с дјецом, али још увијек нису реализовани задати циљеви.

АНЕКС I - УПИТНИК УПУЋЕН НАДЛЕЖНИМ ОРГАНИМА

Упитник за кантонална министарства у Федерацији Босне и Херцеговине/Јавни фонд за дјечју заштиту Републике Српске и Одјељење за здравство и остале услуге Брчко дистритка Босне и Херцеговине

Упитник је креиран с циљем добијања увида у стање у области дјечјег додатка. На питања одговарате тако што ћете заокружити један од понуђених одговора, а гдје је предвиђено уписати тражене податке на празну линију. Молимо вас за искреност при давању одговора на питања, те да не прескачете питања, јер сваки ваш одговор је важан.

Хвала на сарадњи!

Институција омбудсмена/омбудсмана за људска права БиХ

ОПШТИ ПОДАЦИ

Пуни назив:

Ентитет/Дистрикт:

Кантон:

Начин финансирања служби социјалне заштите:

а. средства оснивача

б. својом дјелатношћу

ц. донације

д. све наведено

е. друго _____

Висина дјечјег додатка за 2019. годину?

Висина дјечјег додатка за 2020. годину?

СТАНОВНИШТВО	
Број разматраних захтјева који се односе на дјечји додатак у 2019. години?	
Број одбијених захтјева који се односе на дјечји додатак у 2019. години?	
Најчешћи разлози одбијања захтјева за дјечји додатак у 2019. години?	
Број разматраних случајева који се односе на дјечји додатак у 2020. години?	
Број одбијених захтјева који се односе на дјечји додатак у 2020. години?	
Најчешћи разлози одбијања захтјева за дјечји додатак у 2020. години?	
САРАДЊА С РЕЛЕВАНТНИМ АКТЕРИМА	
Да ли сматрате да центри за социјални рад/службе социјалне заштите имају неопходну независност при одлучивању по захтјевима за дјечји додатак?	1. ДА 2. НЕ
Да ли сматрате да су центри за социјални рад/службе социјалне заштите подложни различитим врстама притисака приликом одлучивања по захтјевима за дјечји додатак?	1. ДА 2. НЕ

Упитник испунио/ла (име и презиме, образовање и позиција у установи):

Датум: